

Strasbūra, 2025. gada 5. jūnijs

CEPEJ(20025)3

EIROPAS TIESISKUMA EFEKTIVITĀTES KOMISIJA (CEPEJ)

ROKASGRĀMATA PAR ATTĀLINĀTO TIESAS SĒŽU IZMANTOŠANU UN ATTĪSTĪBU

Šī rokasgrāmata papildina CEPEJ pamatnostādnes par videokonferenču izmantošanu tiesas
procesā

*Pieņemts CEPEJ 44. plenārsēdē (Strasbūrā, 2025. gada 4.-5.
jūnijā).*

I.	Ievads	4
II.	Tālvadības tiesas sēžu izmantošana un attīstība	5
A.	Attālināto uzklauššanu esamība pēc jautājuma	5
B.	Tālvadības uzklauššanas izvietošana	6
C.	Attālo uzklauššanu izmantošana	7
D.	Attālo uzklauššanu iezīmes	10
E.	Pušu vienošanās vai tiesneša lēmums?	11
F.	Atsauksmes no citām iestādēm	12
III.	Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra (Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6. pants) izskatīšana attālināti	14
A.	Vispārīgi principi attiecībā uz uzklauššanu no attāluma	14
B.	"Likumīgi mērķi" attālinātai uzklauššanai	14
C.	Tiesības efektīvi piedalīties tiesas procesā	15
D.	Piekrīšana piedalīties videokonferencē	16
E.	Tiesības redzēt/dzirdēt un būt redzētam/dzirdētam	16
F.	Tiesības aizstāvēties personīgi vai ar advokāta starpniecību	16
G.	Aizstāvja prombūtne	16
H.	Saziņa ar aizstāvi tiesas sēdes laikā	17
I.	Necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās aizliegums	17
J.	Secinājums	18
K.	Citētās tiesu prakses rādītājs	18
IV.	Attālo uzklauššanu labās prakses atlase	20
A.	Uzlabotie tiesību akti (1. pamatnostādne)	20
B.	Koncentrēšanās uz pieejamību (5. pamatnostādne)	23
C.	Imigrācijas lietas (8. pamatnostādne)	25
D.	Identifikācija (10. pamatnostādne)	26
E.	Publicitāte un reģistrēšana (12. un 13. pamatnostādne)	27
F.	Liecinieki un eksperti (14. un 15. pamatnostādne)	29
G.	Pierādījumu sniegšana (16.-18. pamatnostādne)	31
H.	Tulki (19. - 20. pamatnostādne)	31

I.	Atbilstošs publiskais finansējums un resursi (32. pamatnostādne).....	33
J.	Reāla dzirdes pieredze (33. pamatnostādne).....	35
K.	Instrukcijas dalībniekiem (35. pamatnostādne).....	37
L.	Tiesas pieklājība un autoritāte (35. pamatnostādne in fine)	39
M.	Kiberdrošība (42. pamatnostādne).....	40
N.	Apmācība (55. pamatnostādne).....	41
O.	Hibrīdās uzklaušanās (Pamatprincipi).....	43
P.	Alternatīva strīdu izšķiršana (ADR).....	45
V.	KontROLSARAKSTS ATTĀLINĀTĀM UZKLAUSĪŠANĀM.....	47
A.	Sagatavošanas pasākumi.....	47
B.	Instrukcijas dalībniekiem.....	48
C.	Tehniskie standarti.....	49
D.	Patiesa dzirdes pieredze	50
E.	Drošība un uzticamība	51
F.	Tehniskā palīdzība.....	52

I. Ievads

1. Šīs rokasgrāmatas¹mērķis ir sniegt pārskatu par attālināto uzklauššanu izmantošanu, ņemot vērā Eiropas Padomes dalībvalstu un citu valstu pieredzi. Tajā ir pausts atbalsts pārdomātai un līdzsvarotai pieejai, lai integrētu attālinātās uzklauššanas tiesu sistēmā, nodrošinot, ka tehnoloģiskie sasniegumi uzlabo, nevis kavē tiesu pieejamību saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību konvencijas (ECTK) 6. pantu "Tiesības uz taisnīgu tiesu". Šī rokasgrāmata papildina "Pamatnostādnes par videokonferenču izmantošanu tiesvedībā", ko Eiropas Padomes Eiropas Tiesiskuma efektivitātes komisija (CEPEJ) pieņēma savā 36. ^{trešajā} plenārsesijā 2021. gada jūnijā.

2. Šajā rokasgrāmatā ir aplūkoti praktiskie attālinātās uzklauššanas aspekti un to ietekme uz pamattiesībām un tiesvedību. Tajā uzsvērta nepieciešamība saglabāt tiesas procesa integritāti, nodrošināt visu pušu vienlīdzīgu līdzdalību un aizsargāt atbildētāju un tiesvedības dalībnieku tiesības. Tajā ir apkopota dažāda prakse, ko šajā jomā pieņēmušas valstis, lai sniegtu visaptverošu pārskatu par efektīvām stratēģijām, problēmām, ar kurām nācies saskarties, un gūto pieredzi. Tā ir paredzēta politikas veidotājiem un praktizējošiem juristiem.

3. Rokasgrāmata ir sadalīta četrās iedaļās:

- i. attālās uzklauššanas izmantošana un attīstība, analizējot attālās uzklauššanas pieejamības, ieviešanas un izmantošanas tendences pēdējos gados, izmantojot CEPEJ apkopoto oficiālo statistiku;
- ii. Eiropas Cilvēktiesību tiesas attiecīgās judikatūras analīze;
- iii. paraugprakses piemēru atlase, kas izklāstīta dažādos tematiskos blokos, piemēram, hibrīdās uzklauššanas, uzklauššanas attiecībā uz bēgļiem, elektroniskie pierādījumi, pieejamība un esošās valsts vai reģionālās pamatnostādnes.
- iv. apkopojošs kontrolsaraksts.

¹Šis praktiskais ceļvedis tika izstrādāts, pamatojoties uz projektu, ko sagatavoja CEPEJ eksperti: Marek Świerczyński (Polija) un Alexandre Palanco (Francija).

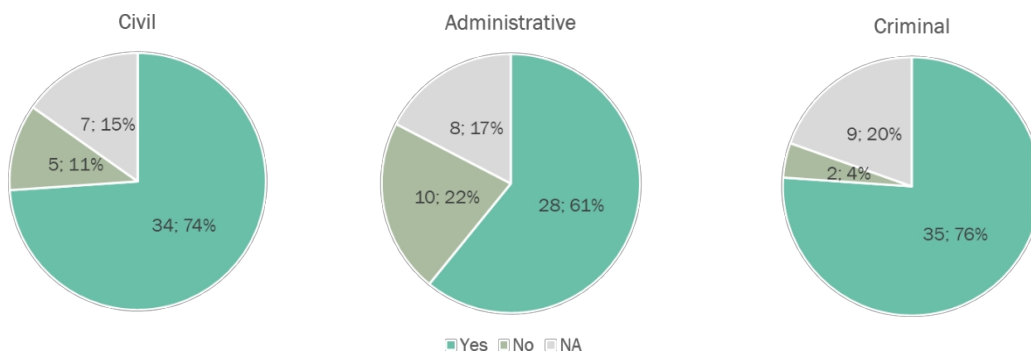
II. Tālvadības uzklaušanas izmantošana un attīstība

4. COVID-19 pandēmija veicināja strauju un nozīmīgu pāreju uz videokonferenču tehnoloģiju plašu izmantošanu, kas ļauj tiesas sēdes noritēt, visiem dalībniekiem fiziski neatrodoties tiesas ēkās. Lai gan klātienē tiesas sēdēm arī turpmāk vajadzētu būt normai, attālinātās tiesas sēdes sniedz ievērojamas priekšrocības pieejamības un elastīguma ziņā.

5. Pandēmija ir parādījusi problēmas un iespējamus riskus, kas saistīti ar attālinātu tiesas sēžu izmantošanu, jo īpaši, ja tās tiek īstenotas steidzami un bez pienācīgas sagatavošanās. Nepietiekami drošības pasākumi var apdraudēt tiesības uz taisnīgu tiesu. Tāpēc, turpinot īstenot attālināto uzklaušanu, rūpīgi jāapsver visi tehnoloģiskie, procesuālie un juridiskie priekšnoteikumi, lai nodrošinātu, ka šis instruments tiek ieviests kā drošs, iekļauošs un efektīvs mehānisms tiesas procesā.

6. Turpmāk²sniegtie dati ilustrē, kā attālinātās tiesas sēdes tiek izmantotas dažādās Eiropas valstīs. Tie parāda šīs prakses un tehnoloģijas straujo ieviešanu un izaugsmi, kā arī dažas problēmas un ietekmi, kas saistīta ar šo tiesas procesa pārveidi.

A. Attālināto tiesas sēžu pastāvēšana pēc jautājuma



7. Dati liecina, ka lielākajā daļā Eiropas valstu ir ievērojami izplatītas attālinātās uzklaušanas iespējas dažādos tiesvedības veidos. Visvairāk valstu (35), kurās ir iespējama attālināta uzklaušana, ir kriminālprocesu jomā, nedaudz vairāk nekā civillietu un komercietu jomā (34). Administratīvajās lietās ir viszemākais attālināto uzklaušanu ieviešanas līmenis - tikai 28 valstīs tās ir atļautas, bet 10 valstīs tās nav skaidri atļautas. Administratīvo lietu rezultāti ir novērtēti pārāk zemu, jo dažās valstīs nepastāv atsevišķa administratīvā jurisdikcija. Tikai 5 valstis ziņoja, ka attālinātās uzklaušanas nav iespējamas civillietās un komercietās, 10 - administratīvajās lietās un tikai divas - krimināllietās. Septiņas līdz deviņas valstis par šo jautājumu nesniedza datus (NA).

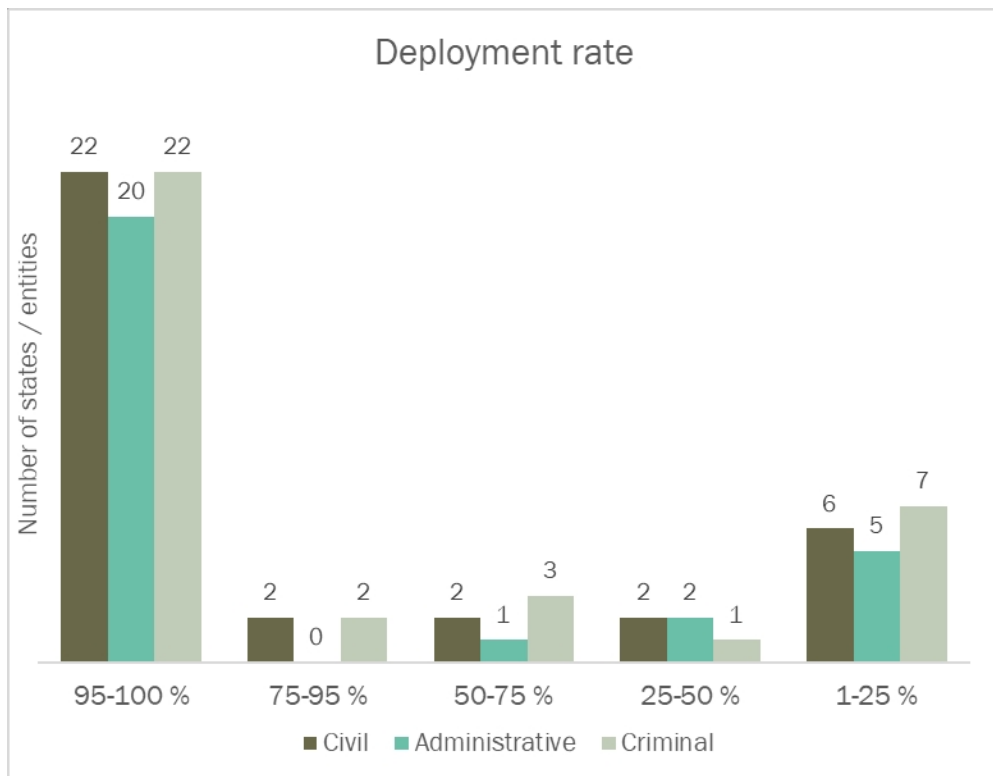
8. Dažās valstīs ir atļautas attālinātās uzklaušanas dažos tiesvedības veidos. Piemēram, Bosnijā un Hercegovinā attālinātās uzklaušanas ir atļautas tikai krimināllietās, bet Horvātijā, Igaunijā, Somijā, Polijā, Spānijā un Spānijā attālinātās uzklaušanas ir atļautas visos tiesvedības veidos.

9. Šie dati liecina, ka, lai gan attālinātās uzklaušanas ir plaši izplatītas visā Eiropā, to īstenošana dažādos tiesvedības veidos un dažādās valstīs joprojām ir atšķirīga. Īpaši jāatzīmē augstāks ieviešanas līmenis kriminālprocesos, jo tas norāda uz vēlmi izmantot tehnoloģijas pat potenciāli sensitīvās lietās.

²Dati tika apkopoti, izmantojot CEPEJ 2024. gada novērtēšanas cikla novērtēšanas shēmu (2022. gada dati).

10. Informāciju par attālināto tiesas sēžu esamību pa valstīm un lietām papildina attālināto tiesas sēžu rīku izmantošanas līmenis (izmantošanas līmenis) un faktiski notikušās attālinātās tiesas sēdes (izmantošanas līmenis) katrā lietā, abus šos rādītājus mērot procentos no kopējā sēžu skaita pārskata periodā.

B. Attālināto tiesas sēžu izvietošana

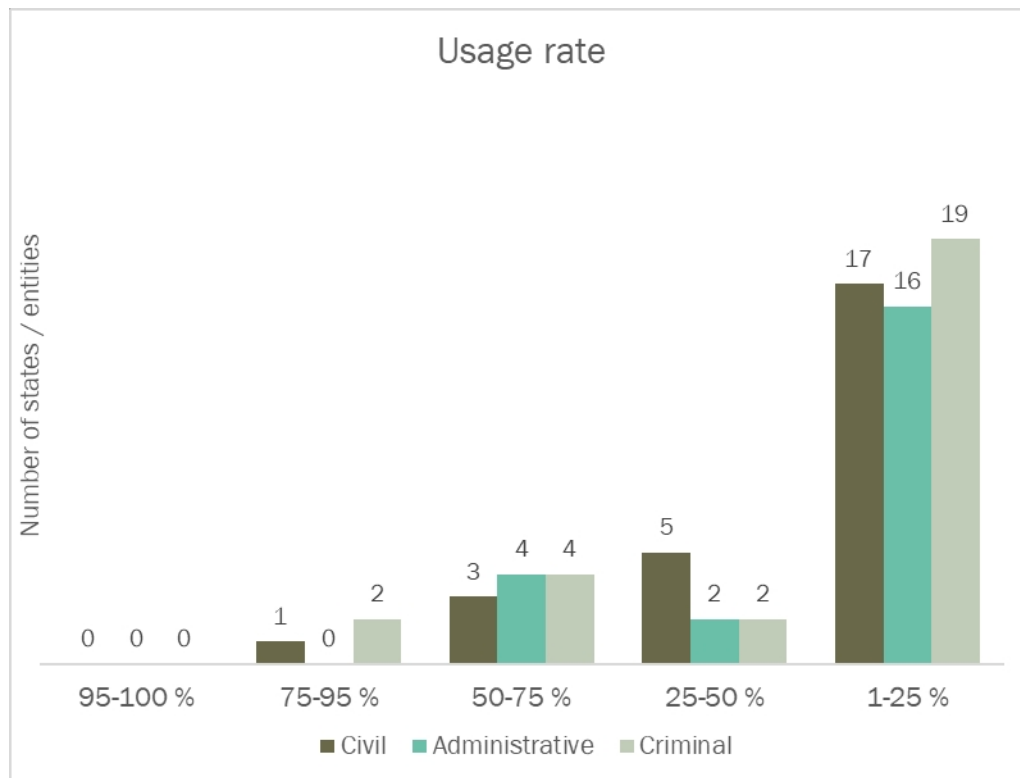


11. Iepriekš redzamajā diagrammā ir attēlots izvietojuma līmenis (funkcionālā klātbūtne) valstīs, kurās ir pieejamas attālinātās uzklaušanās. Attālināto tiesas sēžu izvietojuma rādītāji ir līdzīgi un kopumā augsti civillietās un komercietās, administratīvajās un krimināllietās.

12. Ievērojams skaits valstu (22, 20 un 22) ir sasniegušas gandrīz pilnīgu ieviešanu (95-100 %) attiecīgi civillietās/komercietās, administratīvajās un krimināllietās, kas liecina par stingru apņemšanos nodrošināt attālinātās uzklaušanās procedūras.

13. Tomēr joprojām ir ievērojams skaits valstu, kurās izvēšanas rādītāji ir zemi vai tās nav pieejamas, kas norāda uz potenciālu tālklaušanās iespēju turpmākai paplašināšanai.

C. Attālo uzklausišanu izmantošana



14. Iepriekš redzamajā diagrammā ir parādīts to valstu, kurās ir pieejamas attālinātās uzklausišanas, izmantošanas līmenis. Tajā norādīts attālināto uzklausišanu izmantošanas līmenis visās instancēs un lietu kategorijās katrā lietā (civillietas, krimināllietas un administratīvās lietas). To aprēķina kā attiecību starp organizēto attālināto uzklausišanu skaitu un kopējo uzklausišanu skaitu, kurās pārskata gadā bija iespējama attālinātā uzklausišana.

15. Attālināto tiesas sēžu izmantošanas rādītāji loģiski ir zemāki nekā izmantošanas rādītāji visos tiesvedības veidos.

16. Neraugoties uz augstajiem ieviešanas rādītājiem, daudzās valstīs attālināto uzklausišanu faktiskais izmantojums joprojām ir zems, un lielākā daļa no tiem ir 1-25 % apmērā visos procesa veidos. Atšķirība starp augstajiem ieviešanas rādītājiem un zemākajiem izmantošanas rādītājiem ir loģiska, jo mērķis nav visas tiesas sēdes organizēt attālināti, bet gan maksimāli izmantot tehnoloģiju kā procesa veicinātāju un efektivitātes paaugstinātāju. Šie skaitļi liecina, ka daudzās valstīs ir ievērojams potenciāls attālinātās uzklausišanas tehnoloģiju izmantošanas palielināšanai.

17. Kriminālprocesos ir nedaudz augstāki izmantošanas rādītāji salīdzinājumā ar civillietām/komerclajām un administratīvajām lietām.

18. Neliels skaits valstu uzrāda augstu izmantošanas līmeni (75-95 %) civillietās un krimināllietās.

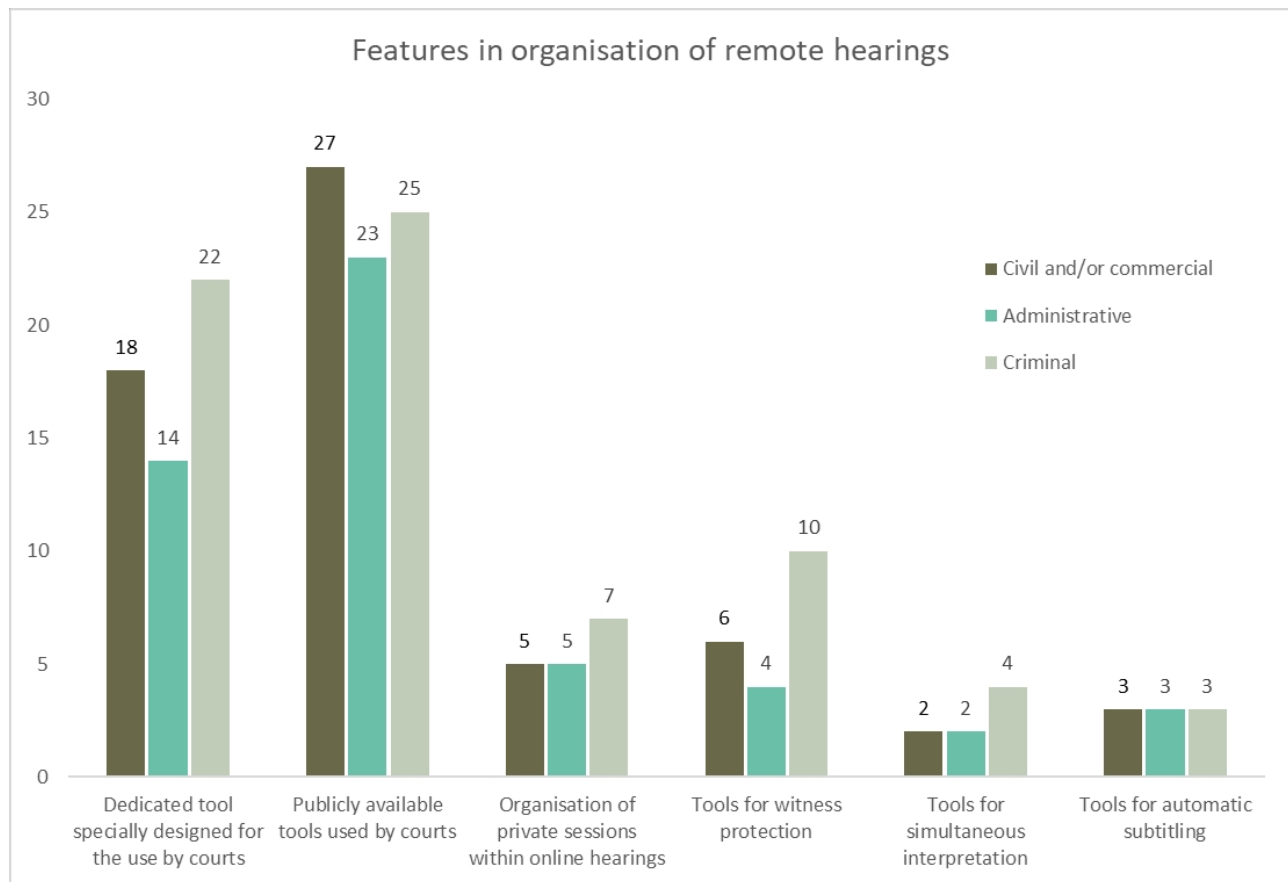
19. Lai gan attālinātās uzklausišanas infrastruktūra ir plaši pieejama, joprojām pastāv šķēršļi tās plašai izmantošanai. Tie varētu būt tādi faktori kā tehnoloģiskās problēmas, juridiskie ierobežojumi vai tiesnešu un tiesvedības dalībnieku vēlmes.

20. Turpmāk ir sniegti visi dati un dalībvalstu atbildes par attālināto uzklausišanu ieviešanu un izmantošanas līmeni katrā lietā ⁽³⁾.

³NA (informācija nav pieejama), NAP (nav piemērojams); Albānija ALB, Andora AND, Armēnija ARM, Austrija AUT, Azerbaidžāna AZE, Beļģija BEL, Bosnija un Hercegovina BIH, Bulgārija BGR, Horvātija HRV, Kipra CYP, Čehija CZE, Dānija DNK, Igaunija EST, Somija FIN, Francija FRA, Gruzija GEO, Vācija DEU, Grieķija GRC, Ungārija HUN, Islande ISL, Īrija IRL, Itālija ITA, Latvija LVA, Lietuva LTU, Luksemburga LUX, Malta MLT, Moldovas Republika MDA, Monako MCO, Melnkalne MNE, Nīderlande NLD, Ziemeļmaķedonija MKD, Norvēģija NOR, Polija POL, Portugāle PRT, Rumānija ROU, Serbija SRB, Slovākija SVK, Slovēnija SVN, Spānija ESP, Zviedrija SWE, Šveice CHE, Turcija TUR, Ukraina UKR, Lielbritānija - Anglija un Velsa UK:ENG&WAL, UK-Ziemeļīrija UK:NIR, UK-Škotlande UK:SCO, Izraēla ISR, Maroka MAR.

States / entities	Civil		Administrative		Criminal	
	Deployment rate	Usage rate	Deployment rate	Usage rate	Deployment rate	Usage rate
ALB	1-25 %	1-25 %	1-25 %	1-25 %	1-25 %	1-25 %
AND	NA	NA	NA	NA	NA	NA
ARM	NA	NA	NA	NA	NA	NA
AUT	95-100 %	1-25 %	95-100 %	1-25 %	95-100 %	1-25 %
AZE	1-25 %	1-25 %	1-25 %	1-25 %	1-25 %	1-25 %
BEL	1-25 %	1-25 %	95-100 %	1-25 %	1-25 %	1-25 %
BIH	NAP	NAP	NAP	NAP	50-75 %	1-25 %
BGR	NA	NA	NA	NA	NA	NA
HRV	95-100 %	NA	95-100 %	NA	95-100 %	NA
CYP	NAP	NAP	NAP	NAP	NAP	NAP
CZE	25-50 %	1-25 %	25-50 %	1-25 %	25-50 %	1-25 %
DNK	NA	NA	NA	NA	NA	NA
EST	95-100 %	25-50 %	95-100 %	50-75 %	95-100 %	1-25 %
FIN	95-100 %	25-50 %	95-100 %	1-25 %	95-100 %	25-50 %
FRA	NA	NA	1-25 %	1-25 %	NA	NA
GEO	95-100 %	1-25 %	95-100 %	1-25 %	95-100 %	1-25 %
DEU	95-100 %	1-25 %	95-100 %	1-25 %	NAP	NAP
GRC	1-25 %	1-25 %	1-25 %	1-25 %	1-25 %	1-25 %
HUN	95-100 %	1-25 %	95-100 %	1-25 %	95-100 %	50-75 %
ISL	95-100 %	NA	NAP	NAP	95-100 %	NA
IRL	50-75 %	1-25 %	NA	NA	50-75 %	1-25 %
ITA	95-100 %	25-50 %	NAP	NAP	75-95 %	50-75 %
LVA	50-75 %	1-25 %	50-75 %	50-75 %	50-75 %	25-50 %
LTU	95-100 %	NA	95-100 %	NA	95-100 %	NA
LUX	NAP	NAP	NAP	NAP	NA	NA
MLT	95-100 %	25-50 %	95-100 %	25-50 %	95-100 %	1-25 %
MDA	95-100 %	1-25 %	95-100 %	1-25 %	95-100 %	1-25 %
MCO	NAP	NAP	NAP	NAP	95-100 %	1-25 %
MNE	NA	NA	0%	0%	NA	NA
NLD	95-100 %	1-25 %	95-100 %	1-25 %	95-100 %	1-25 %
MKD	NAP	NAP	NAP	NAP	95-100 %	50-75 %
NOR	25-50 %	25-50 %	25-50 %	25-50 %	1-25 %	1-25 %
POL	95-100 %	1-25 %	95-100 %	50-75 %	95-100 %	1-25 %
PRT	95-100 %	NA	95-100 %	NA	95-100 %	NA
ROU	95-100 %	NA	95-100 %	NA	95-100 %	NA
SRB	1-25 %	NA	NAP	NAP	1-25 %	NA
SVK	95-100 %	1-25 %	95-100 %	1-25 %	95-100 %	1-25 %
SVN	95-100 %	1-25 %	95-100 %	1-25 %	95-100 %	1-25 %
ESP	95-100 %	50-75 %	95-100 %	50-75 %	95-100 %	50-75 %
SWE	95-100 %	NA	95-100 %	NA	95-100 %	NA
CHE	1-25 %	1-25 %	1-25 %	1-25 %	1-25 %	1-25 %
TUR	75-95 %	50-75 %	NAP	NAP	95-100 %	75-95 %
UKR	NA	NA	NA	NA	NA	NA
UK:ENG&WAL	75-95 %	75-95 %	NA	NA	75-95 %	75-95 %
UK:NIR	95-100 %	NA	95-100 %	NA	95-100 %	NA
UK:SCO	95-100 %	50-75 %	NA	NA	NA	NA
ISR	25-50 %	1-25 %	25-50 %	1-25 %	25-50 %	1-25 %
MAR	NA	NA	NA	NA	NA	NA

D. Tālvadības uzklausišanas pazīmes

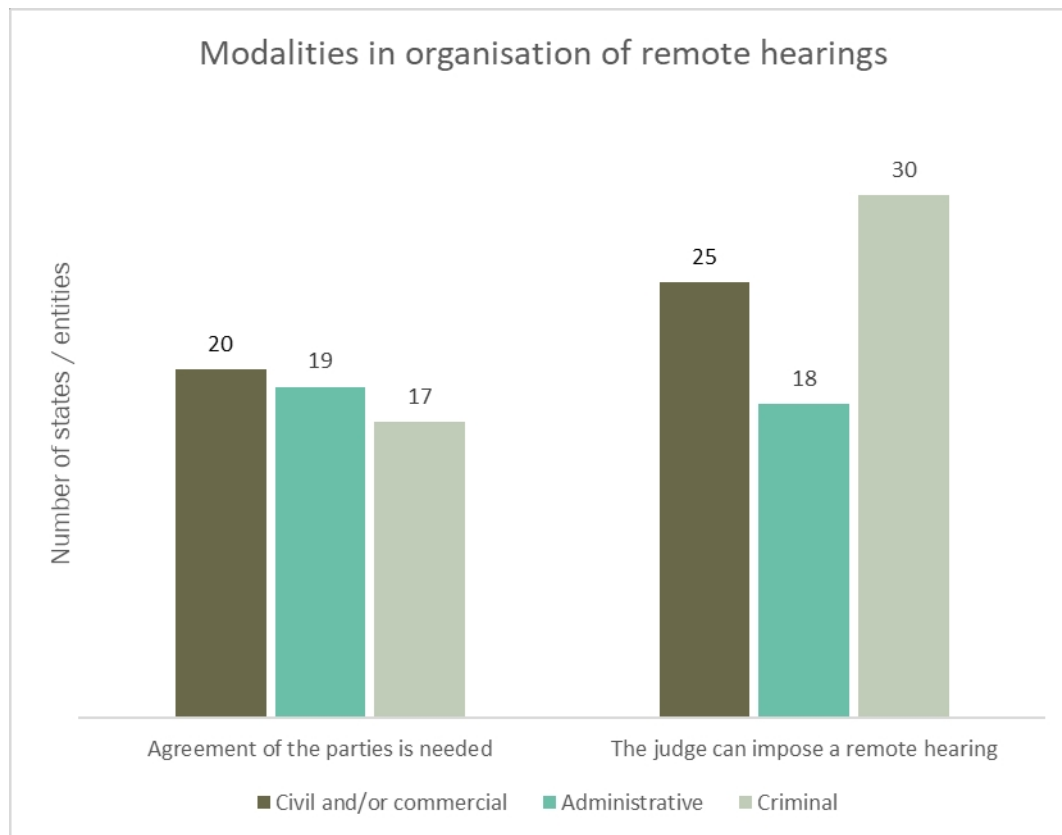


21. Attālinātās uzklausišanas rīku izmantošana dalībvalstīs ievērojami atšķiras atkarībā no to tehnoloģiskās infrastruktūras vai politikas prioritātēm: dažas valstis izmanto gan specializētus tiesu rīkus, gan standarta rīkus, bet citas ir atkarīgas tikai no viena veida.

22. Dažu funkciju zemāks ieviešanas līmenis var būt saistīts ar tādām problēmām kā tehniskā sarežģītība, izmaksas vai juridiskie ierobežojumi.

23. Tikai neredzams valstīs ir ieviesti mehānismi, kas attālinātās tiesas sēdēs ļauj veikt privātas konsultācijas, radot bažas par klienta un advokāta privātumu un konfidencialitāti. Arī neregulāra sinhronās tulkošanas un automātiskās subtitrēšanas izmantošana varētu radīt problēmas cilvēkiem, kuri nerunā tās valsts valodā, kurā piedalās attālinātajās tiesas sēdēs. Turklāt tādu funkciju kā automātiskās transkripcijas un liecinieku aizsardzības rīku zems izmantošanas līmenis liecina par ievērojamu attīstības un ieguldījumu potenciālu.

E. Pušu vienošanās vai tiesneša lēmums?



24. Nav vienotas pieejas par to, vai ir nepieciešama piekrišana, vai arī tiesneši var noteikt attālinātas tiesas sēdes bez pušu piekrišanas.

25. Civillietās un komercietās priekšroka tiek dota attālinātai uzklaušīšanai bez pušu piekrišanas, dodot tiesnešiem lielāku rīcības brīvību.

26. Attiecībā uz administratīvajām lietām nedaudz vairāk priekšroka tiek dota tam, lai puses izlemtu, vai tās vēlas piedalīties tiešsaistes tiesas sēdēs.

27. Krimināllietās dati liecina, ka vislielākais uzsvars tiek likts uz to, lai tiesnešiem tiktu dota lielāka rīcības brīvība lemt par attālinātu uzklaušīšanu.

28. Kopumā dalībvalstis joprojām meklē līdzsvaru starp efektivitāti, tiesu pieejamību un procesuālo tiesību ievērošanu, izskatot lietas attālināti. Dažās jurisdikcijās novērotais elastīgums var liecināt par to, ka pieeja attīstās, ļaujot pielāgoties katras lietas konkrētajiem apstākļiem.

29. Šajā analizē sniegts pašreizējās prakses momentuzņēmums⁽⁴⁾ taču ir svarīgi atzīmēt, ka politika attiecībā uz attālinātām tiesas sēdēm var turpināt attīstīties.

⁴Sīkāki dati par attālinātām uzklaušīšanām pieejami CEPEJ STAT un informācijas paneli par IKT jautājumiem sk. <https://public.tableau.com/app/profile/cepej/viz/ICTQuestionExplorerEN/ICTQUESTIONEXPLORERDASHBOARD>.

F. Atsauksmes no citām iestādēm

30. Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā cilvēktiesību komisāra birojs (OHCHR) ir paudis bažas par tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumiem, kas saistīti ar attālināto tiesas sēžu izmantošanu, īpaši pandēmijas laikā. Šādas uzklausišanas rada vairākas problēmas, tostarp digitālās barjeras pamatiedzīvotājiem un lauku kopienām, valodas problēmas nepietiekamas mutiskās tulkošanas dēļ, kā arī risku apcietināto un viņu aizstāvju konfidencialitātei. Pastāv arī grūtības pārbaudīt pušu identitāti, pārvaldīt pierādījumus un novērst trešo personu ietekmi uz lieciniekiem. Reaģējot uz šo problēmu, OHCHR ir īstenojusi tiesas procesu uzraudzību un izstrādājusi vadlīniju dokumentu, kurā izklāstīti drošības pasākumi taisnīgu tiešsaistes tiesas sēžu nodrošināšanai⁽⁵⁾.

31. Remote Courts Worldwide tīmekļa vietnē ir dokumentēti jaunumi no 168 jurisdikcijām, kas ir rīkojušas attālinātas tiesas sēdes, galvenokārt izmantojot video, kas liecina par attālinātu tiesu sistēmu plašu starptautisku ieviešanu. Valstis, kuras jau pirms pandēmijas bija sākušas digitalizēt savas tiesas, acīmredzami vieglāk pielāgojās attālinātām tiesas sēdēm⁽⁶⁾.

32. Pasaules Bankas ziņojumā norādīts, ka daudzās valstīs tiesu digitalizācijas līmenis ir pieaudzis, un 77 no 120 valstīm ir ieviesušas papildu elektroniskās funkcijas savās tiesās. Tomēr pandēmija arī palielināja digitālo plaisu starp attīstītajām un jaunattīstības valstīm šajā jomā⁽⁷⁾.

33. Lietotāji, kuri apmeklēja tiesas sēdes attālināti, izrādījās biežāk apmierināti ar savu vispārējo pieredzi nekā tie, kuri apmeklēja tiesas klātienē. Nesen Apvienotajā Karalistē veiktā pētījumā atklājās, ka 63 % attālināto tiesas sēžu dalībnieku bija apmierināti ar savu vispārējo pieredzi salīdzinājumā ar 56 % klātienes dalībnieku. Īpaši apmierināti bija tie, kas piedalījās, izmantojot video (67 %), salīdzinot ar tiem, kas piedalījās tikai ar audio (60 %). Visās jurisdikcijās un demogrāfiskajās grupās attālinātie dalībnieki bija vismaz tikpat apmierināti kā klātienes dalībnieki, pat vairāk. Turklāt attālinātie dalībnieki biežāk ziņoja, ka viņu pieredze pārsniedza cerēto, salīdzinot ar klātienes lietotājiem (33 % pret 25 %). No tiem, kas piedalījās video uzklaušanās, 38 % uzskatīja, ka viņu pieredze bija labāka, nekā gaidīts, salīdzinājumā ar 31 % audio uzklaušanās lietotāju.

34. Lielākajai daļai lietotāju Apvienotajā Karalistē attālinātās uzklaušanās laikā neradās tehniskas problēmas, taču tiem, kuriem tās radās, tas bija nopietns izaicinājums. Apvienotās Karalistes pētījums liecina, ka no publiskajiem lietotājiem, kuri saskārās ar tehniskām problēmām, visbiežāk tika ziņots par šādām svarīgām problēmām: nekonsekventa skaņas kvalitāte, piemēram, skaņas pārrāvumi (46 %), atslēgšanās, kas ietekmēja viņus pašus vai citus (39 %), atbalsis (36 %), nekonsekventa video kvalitāte tiem, kuri izmantoja video (31 %), laika kavējumi starp lietotājiem (17 %), grūtības pieslēgties, izmantojot saites vai piekļuves kodus (14 %), un graudains vai tumšs attēls (13 %).

35. Lietotāju aptaujā Apvienotajā Karalistē atklājās, ka kopumā 19 % dalībnieku bija bažas par privātumu noklaušanās laikā. Šīs bažas bija biežāk sastopamas starp tiem, kas piedalījās klātienē (23 %), nekā starp tiem, kas piedalījās attālināti (17 %), un tās bija īpaši izplatītas ģimenes lietu tiesas sēdēs (24 %) vai mirtiesas vai Kroņa tiesas sēdēs (26 %). Intervijas ar publiskiem lietotājiem liecināja, ka tie, kas apmeklēja tiesas sēdes attālināti, jūtas drošāk, mazāk satraukti un ērtāk, atrodoties savās mājās⁽⁸⁾.

⁵Skatīt: https://www.ohchr.org/en/stories/2023/08/trial-monitoring-protect-right-fair-trial_un
<https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/issues/ruleoflaw/Briefer-Online-hearings-justice-systems.pdf>.

⁶Skatīt: <https://remotecourts.org/country/europe.htm>

⁷Skatīt: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099825001082425972/pdf/IDU1f91ae60616eb614fd61866c1278bcc8c700e.pdf>.

⁸Sk.: J. Clark, Attālo uzklaušanu novērtējums COVID 19 pandēmijas laikā. Pētījuma ziņojums, HMCTS, 2021. gada decembris, 27., 29., 48., 55.-56., 65.-80., 82.-83., 86. lpp.

36. Glāzgovas Universitātes Juridiskā skola un Ipsos Skotija veica pētījumu par attālināto uzklauššanu pieņemšanu un izmantošanu COVID 19 pandēmijas laikā Skotijā. Pētījumā, kas tika publicēts 2023. gada augustā, tika konstatētas potenciālās priekšrocības neaizsargātiem tiesu lietotājiem un priekšrocības laika, izmaksu un komforta ziņā, bet arī bieži sastopamas problēmas, tostarp tehniskas problēmas un digitālās lietpratības šķēršļi. Tika uzskatīts, ka attālinātām tiesas sēdēm ir potenciālas priekšrocības dažām neaizsargāto tiesas lietotāju grupām (piemēram, bērniem un jauniešiem ar papildu vajadzībām un pusēm, kas cietušas no vardarbības ģimenē), jo tās ļauj vieglāk un efektīvāk piedalīties⁽⁹⁾.

⁹Sk: Skotijas civilās tiesvedības sistēmas pētījums (2023), PPDAS1332082 (08/23), ISBN: 978-1-83521-167-0, pieejams www.gov.scot/socialresearch.

III. Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā (Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6. pants).

ECT 2006. gada 5. oktobra spriedums lietā Marcello Viola c. Itālija, 45106/04.

"67. Lai gan apsūdzētā piedalīšanās tiesvedībā ar videokonferences palīdzību pati par sevi nav pretrunā Konvencijai, Tiesas pienākums ir nodrošināt, lai šā pasākuma izmantošana katrā konkrētā lietā kalpotu leģitīmam mērķim un lai pierādījumu sniegšanas kārtība būtu saderīga ar pienācīga procesa ievērošanas prasībām, kā noteikts Konvencijas 6. pantā".

37. Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra attiecībā uz attālinātu dalību (piemēram, videokonferenci) tiesas procesā šķiet diezgan ierobežota. Tomēr Tiesa ir noteikusi pamatprincipus, kas palīdzētu valstīm izmantot videokonferences tādā veidā, kas ir saderīgs ar Konvencijas 6. pantā nostiprinātajām tiesībām uz taisnīgu tiesu⁽¹⁰⁾.

38. Lai gan šī judikatūra šajā jautājumā attiecas gandrīz tikai uz ECTK 6. panta kriminālo daļu, Tiesa atkārtoti līdzīgus principus attiecībā uz tās civilo daļu lietā, kas saistīta ar tiesas sēdi par vecāku atbildību, kurā tēvam netika piešķirta vīza, lai viņš varētu piedalīties⁽¹¹⁾.

A. Vispārīgi principi attiecībā uz noklausīšanos no attāluma

39. Attiecībā uz videokonferenču izmantošanu Tiesa norādīja, ka šis dalības veids tiesvedībā "pats par sevi nav nesaderīgs ar taisnīgas un atklātas lietas izskatīšanas jēdzienu".¹² Tomēr šī saderība "kā tāda" ir saistīta ar to, ka ir jāpārbauda veids, kādā videokonferences tiek izmantotas katrā konkrētā lietā⁽¹³⁾.

40. Pirmkārt, valstij jāspēj pierādīt, ka apsūdzētā piedalīšanās tiesvedībā ar videokonferences palīdzību "kalpo leģitīmam mērķim"⁽¹⁴⁾.

41. Otrkārt, noteikumiem par piedalīšanos tiesvedībā ar videokonferences palīdzību ir jābūt saderīgiem ar prasībām par pienācīga procesa ievērošanu⁽¹⁵⁾. Šajā jautājumā Tiesa lietās par videokonferenču izmantošanu tiesā jau ir nolēmusi, ka "jebkādiem pasākumiem, kas ierobežo tiesības uz aizstāvību, jābūt absolūti nepieciešamiem"⁽¹⁶⁾ tāpēc, ja var pietikt ar mazāk ierobežojošu pasākumu, tam ir jādod priekšroka.

42. Turklāt Tiesa pārformulēja šos kritērijus, izvirzot par pārbaudes centrālo kritēriju ievērošanu "tiesas procesa vispārējā taisnīguma"⁽¹⁷⁾.

B. "Likumīgi mērķi" attālinātām tiesas sēdēm

43. Pirmais Tiesas veiktās pārbaudes aspekts lietās par piedalīšanos videokonferencē attiecas uz leģitīmo mērķi, uz kuru atsaucas valsts.

¹⁰Marcello Viola pret Itāliju, § 67

¹¹Jallow pret Norvēģiju, 64. punkts.

¹²Marcello Viola pret Itāliju, § 67; Ascitto pret Itāliju, § 64; Alpi pret Somiju (dec.), § 19.

¹³Marcello Viola pret Itāliju, § 67 un 73-74; Bivolaru pret Rumāniju (Nr. 2), Nr. 66580/12, § 138; Alpi pret Somiju (dec.), § 19

¹⁴Marcello Viola pret Itāliju, § 67

¹⁵*Idem*.

¹⁶Marcello Viola pret Itāliju, § 62.

¹⁷Alpi pret Somiju, § 20

44. Tāpat kā daudzās citās lietās, arī šī pārskatīšana Tiesas judikatūrā šķiet lielā mērā formāla. Līdz šim Tiesa ir pieņēmusi vairākus valstu sniegtos pamatojumus, proti:

- Sabiedriskās kārtības aizsardzība, noziedzības novēršana¹⁸
- Noziegumu liecinieku un cietušo tiesību uz dzīvību, brīvību un drošību aizsardzība⁽¹⁹⁾.
- COVID-19 izplatības samazināšana²⁰
- Samazināt aizturēto personu nodošanas kavēšanos un tādējādi vienkāršot un paātrināt kriminālprocesu⁽²¹⁾.

45. Attiecībā uz videokonferenču izmantošanu tiesā Tiesa vienmēr saista šo leģitīmo mērķi ar citiem vispārīgākiem mērķiem, piemēram, "tiesībām uz spriedumu saprātīgā termiņā un no tā izrietošo nepieciešamību paātrināt tiesas lietu izskatīšanu"⁽²²⁾.

46. Visbeidzot, dažās lietās Tiesa ir konstatējusi, ka valsts nav sniegusi argumentus, kas attaisnotu to, ka tā izvēlējās ierasties uz tiesas sēdi, izmantojot video, nevis ļāva pieteikuma iesniedzējam ierasties personīgi. Tādējādi nosacījums par leģitīma mērķa esamību netika izpildīts. Tomēr tā pilnībā pārbaudīja, vai ir ievērotas tiesības uz aizstāvību. Tas attiecas, piemēram, uz gadījumiem, kad apsūdzētais atrodas tajā pašā pilsētā, kurā atrodas tiesa, kurā notiek tiesas sēde⁽²³⁾ vai a fortiori, kad apsūdzētais jau ir pārvests uz pilsētu, kurā notiks tiesas sēde⁽²⁴⁾.

C. Tiesības efektīvi piedalīties tiesas procesā

47. Konvencijas 6. panta 1. punkts garantē ikvienas personas, kas apsūdzēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, tiesības efektīvi piedalīties tiesas procesā, kas cita starpā ietver tiesības ne tikai būt klāt, bet arī klausīties un sekot līdzi tiesas procesam⁽²⁵⁾.

48. Tiesa regulāri atkārto, ka "taisnīga un godīga kriminālprocesa interesēs ir ārkārtīgi svarīgi, lai apsūdzētais ierastos uz tiesas sēdi"⁽²⁶⁾. Šis apgalvojums pamatojas uz divām galvenajām prasībām: "apsūdzētā tiesībām tikt uzklaustītam" un "nepieciešamību pārbaudīt viņa liecību precizitāti un salīdzināt tās ar cietušā (...) un liecinieku liecībām"²⁷. Turklāt apsūdzētā klātbūtne pirmajā instancē ļauj viņam izmantot savas dažādās tiesības, kas paredzētas 6. pantā.

§ 3. panta 3. punktā (tostarp tiesības aizstāvēties personīgi, tiesības nopratināt vai likt nopratināt lieciniekus, kas liecina pret viņu, un tiesības uz bezmaksas tulka palīdzību).

49. Tādējādi Tiesa nosaka īstas "tiesības būt klāt tiesas zālē", kas "ir viena no 6. panta būtiskajām prasībām"⁽²⁸⁾.

¹⁸Asciutto pret Itāliju, 68. punkts.

¹⁹*Idem*.

²⁰Alppi v. Finland (dec.), 22. §.

²¹Marcello Viola v. Italy, § 70; Yevdokimov v. Russia, § 43.

²²*Idem*.

²³Gorbunov un Gorbačov pret Krieviju, § 38; Medvedev pret Krieviju, § 30.

²⁴Sevastjanov pret Krieviju, § 72; Orlov pret Krieviju, § 105.

²⁵Murtazaliyeva pret Krieviju [GC], § 91; Stanford pret Apvienoto Karalisti, § 26.

²⁶Lala pret Nīderlandi, § 33; Poitrimol pret Franciju, § 35

²⁷Sejdovic pret Itāliju [GC], § 92

²⁸Hermi pret Itāliju [GC], §§ 58-59; Sejdovic pret Itāliju [GC], §§ 81 un 84; Arps pret Horvātiju, § 28.

50. Tomēr Tiesa regulāri atkārtro, ka "apsūdzētā fiziska klātbūtne tiesas zālē ir ļoti vēlama, taču tā nav pašmērķis"⁽²⁹⁾. Tādēļ apsūdzētā fiziska klātbūtne videokonferences režīmā pati par sevi nav pretrunā 6. panta prasībām⁽³⁰⁾.

D. Piekrišana piedalīties videokonferencē

51. Tiesas judikatūrā ir maz informācijas par apsūdzētā piekrišanu dalībai videokonferencē. Ja šādai valsts iestāžu izvēlei ir leģitīms mērķis un tiek ievērotas tiesības uz aizstāvību, attiecīgās personas piekrišanas saņemšana nešķiet nepieciešama Konvencijas 6. panta 1. punkta izpratnē.

52. Tomēr var izteikt divas piezīmes par valstīm, kas ļauj atbildētājiem atteikties no piekrišanas.

53. Pirmkārt, attiecīgā persona ir pietiekami savlaicīgi jāinformē par to, ka uzklauššana notiks ar videokonferences starpniecību. Šāda garantija dos viņai laiku konsultēties ar savu advokātu un vajadzības gadījumā atteikties no piekrišanas šādai līdzdalības formai⁽³¹⁾.

54. Un, otrkārt, ja persona atsakās piekrist dalībai videokonferencē, ja tas ir paredzēts valsts tiesību aktos un pēc apspriešanās ar savu advokātu, Tiesa ņem vērā šo atteikumu, izskatot sūdzību par to, ka valsts iestādes nav izrādījušas pienācīgu rūpību, lai uzklautu apsūdzēto personīgi⁽³²⁾.

E. Tiesības redzēt/dzirdēt un būt redzamam/dzirdētam

55. Saskaņā ar Tiesas viedokli valstīm ir jānodrošina, lai "pieteikuma iesniedzējs varētu sekot līdzi tiesas procesam un tikt uzklauts bez tehniskiem šķēršļiem"⁽³³⁾.

56. Videolīnijai jānodrošina, lai apsūdzētais varētu redzēt tiesas zāli un tajā esošās personas, kā arī dzirdēt, kas tiek teikts. Tai arī jānodrošina, lai apsūdzētais varētu redzēt un dzirdēt klātesošos un sniegt paskaidrojumus⁽³⁴⁾.

57. Iespēja redzēt un dzirdēt attiecas arī uz citām pusēm, tostarp tiesnesi un lieciniekiem⁽³⁵⁾.

F. Tiesības aizstāvēties personīgi vai ar advokāta starpniecību

58. Attiecībā uz tiesas sēdēm, izmantojot videokonferenci, Tiesa precizē, ka gadījumos, kad apsūdzētais sazinās ar tiesu, izmantojot videokonferenci, tiesību uz juridisko palīdzību īstenošana "iegūst īpašu nozīmi"⁽³⁶⁾.

G. Aizstāvja prombūtne

59. Tiesa ir nolēmusi, ka, lai pieteikuma iesniedzējs, kurš tiesā ieradies, izmantojot videokonferenci, tiktu uzklauts taisnīgi, viņam vajadzētu būt pārstāvētam advokāta, jo īpaši tad, ja pārstāvis

²⁹Golubev pret Krieviju (spriedums); Ulimayev pret Krieviju (spriedums), 37. punkts.

³⁰*Idem*.

³¹Sevastjanov pret Krieviju § 72

³²Bivolaru pret Rumāniju (Nr. 2), § 138

³³Asciutto pret Itāliju, § 64

³⁴Sakhnovskiy pret Krieviju [GC], § 98; Marcello Viola pret Itāliju, §§ 72-74

³⁵Yevdokimov v. Russia, § 43

³⁶Shulepov v. Russia, § 35; Grigoryevskikh v. Russia, § 92

Ja tiesas process notiek, izmantojot videokonferenci, valstu tiesām ir jāpārbauda apsūdzētā advokāta prombūtnes iemesli⁽³⁷⁾. Ja tiesas process notiek, izmantojot videokonferenci, valstu tiesām ir jāpārbauda apsūdzētā advokāta prombūtnes iemesli. Vairākas reizes Tiesa ir konstatējusi 6. panta 1. un 3. punkta c) apakšpunkta pārkāpumu, ja tiesa nav noskaidrojusi iemeslu⁽³⁸⁾.

60. Šādās situācijās no valsts iestādēm tiek sagaidīts, lai tās garantētu apsūdzētā tiesības, atliekot tiesas sēdi un/vai ieceļot jaunu advokātu, pat ja pirmā advokāta prombūtne nav saistīta ar tām⁽³⁹⁾.

H. Saziņa ar advokātu tiesas sēdes laikā

61. Saskaņā ar Tiesas viedokli valstīm ir jānodrošina tiesājamajai personai līdzekļi "efektīvai un konfidencialai saziņai ar advokātu"⁽⁴⁰⁾.

62. Attiecībā uz saziņas efektivitāti valstīm ir pienākums nodrošināt pienācīgas iespējas un laiku advokāta un apsūdzētā konsultācijām⁽⁴¹⁾.

63. Attiecībā uz saziņas konfidencialitāti Tiesa norādīja, ka "apsūdzētā tiesības sazināties ar savu advokātu, neriskējot, ka to noklausīsies trešā persona, ir viena no taisnīgas tiesas pamatprasībām demokrātiskā sabiedrībā un izriet no Konvencijas 6. panta 3. punkta c) apakšpunkta". Lai garantētu šo tiesību efektivitāti, advokātam ir jābūt iespējai apspriesties ar savu klientu un saņemt konfidencialus norādījumus bez novērošanas⁽⁴²⁾.

64. Apsūdzētajam ir jābūt iespējai sazināties ar savu advokātu pa drošu līniju, kas ir nodalīta no valsts iestāžu izveidotā un kontrolētā videokanāla. Pretējā gadījumā viņam būtu pamatoti iemesli justies neērti, apspriežoties ar savu advokātu⁽⁴³⁾.

65. Valsts iestādēm ir jānodrošina, lai apsūdzētā sarunās ar advokātu nepiedalītos trešās personas, pat ja viņi sazinās, izmantojot videokonferenci, vai pirms tiesas sēdes, kurā paredzēts izmantot videokonferenci. Tiesa ir paskaidrojusi, ka līdzapsūdzēto, citu ieslodzīto vai cietuma apsargu klātbūtne pārkāpj tiesības uz šādas informācijas apmaiņas konfidencialitāti⁽⁴⁴⁾. Atbildētājas valsts pienākums ir pierādīt, ka šie nosacījumi ir izpildīti⁽⁴⁵⁾.

66. Turklāt, ja tiek pārtverta videokonferences saruna, faktiskajam apmaiņas saturam vai datumam, kad apsūdzētais uzzināja par pārtveršanu, nav nozīmes, lai konstatētu, ka ir pārkāptas prasītāja tiesības uz aizstāvību. Ja nepastāv efektīvs sods, lai atturētu no šādas pārtveršanas, apsūdzētais var baidīties no turpmākas pārtveršanas tiesvedības gaitā un tāpēc vilcinās runāt par jautājumiem, kas varētu būt noderīgi apsūdzībai⁽⁴⁶⁾.

I. Necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās aizliegums

67. Tiesa uzskata, ka tas, ka tiesas sēde nav publiskota, piemēram, tāpēc, ka pieteikuma iesniedzējs tajā piedalās videokonferences veidā, ne vienmēr liedz veikt konkrētu

³⁷Grigoryevskikh pret Krieviju, § 92; Shulepov pret Krieviju, § 35.

³⁸Grigoryevskikh v. Russia, § 92; Krylov v. Russia, § 47; Shulepov v. Russia, § 35; Shugayev v. Russia, §§ 53-55.

³⁹Sevastianov v. Russia, § 73

⁴⁰Asciutto v. Italy, § 64

⁴¹Sakhnovskiy v. Russia [GC], § 97

⁴²*Idem*.

⁴³Sakhnovskiy v. Russia, § 45

⁴⁴Yudin v. Russia, § 42

⁴⁵*Idem*, 43. §

⁴⁶Zagaria v. Italy, §§ 33-35

attieksmi, lai tā netiktu klasificēta kā pazemojoša attieksme. Tāpēc apsūdzētā ieslodzīšana metāla būrī tiesas sēdes laikā, izmantojot videokonferenci, ir uzskatāma par pazemojošu izturēšanos, kas ir Konvencijas 3. panta pārkāpums⁴⁷⁾.

J. Secinājums

68. Tiesas judikatūrai attiecībā uz videokonferences tiesas sēdēm ir ārkārtīgi liela nozīme, jo tā nosaka šīs tehnoloģijas izmantošanas vispārējo regulējumu un prasa valstīm ievērot noteikumus saistībā ar tiesībām uz taisnīgu tiesu. Tiesas judikatūra joprojām attīstās, un tajā ir noteiktas jomas, kurās papildu norādījumi varētu palīdzēt valstīm nodrošināt efektīvu un pilnībā tiesības respektējošu videokonferenču uzklausišanu īstenošanu.

69. Pirmkārt, Tiesas judikatūra pārsvarā ir vērsta uz kriminālprocesiem, bieži vien neņemot vērā videokonferenču iespējamo ietekmi - gan pozitīvo, gan negatīvo - citos juridiskos kontekstos. Turklāt Tiesas judikatūrā galvenokārt ir uzsvērtas iespējamās atbildētāju valstu nepilnības, tādējādi ierobežojot tās lietderību tiem, kas ir ieinteresēti plašākā izpratnē par labu praksi vai alternatīvām pieejām. Turklāt Tiesas judikatūra ir samērā īsa attiecībā uz konkrētām tehnoloģiskām prasībām vai problēmām, kas saistītas ar videokonferenču tiesas sēdēm. Tādi jautājumi kā interneta savienojamība, kameru kvalitāte vai kibersdrošības problēmas - faktori, kas varētu būtiski ietekmēt tiesvedības taisnīgumu - nav pilnībā aplūkoti. Visbeidzot, Tiesas judikatūrā nav padziļināti izpētīti iespējamie aizspriedumi, kas varētu rasties videokonferenču sēžu rezultātā, piemēram, virtuālās klātbūtnes ietekme uz tiesnešu priekšstatiem par apsūdzētajiem vai lieciniekiem. Šī nepilnība atstāj būtisku plaisu izpratnē par šīs tehnoloģijas pilnīgu ietekmi uz taisnīgas tiesas tiesībām.

K. Citētās tiesu prakses rādītājs

ECT, 25.10.2016, Arps pret Horvātiju, apelācijas Nr. 23444/12 ECT,
27.11.2007, Asciutto pret Itāliju, apelācijas Nr. 35795/02
ECT, 02/10/2018, Bivolaru pret Rumāniju Nr. 2, app. Nr. 66580/12 ECT,
09/11/2006, Golubev pret Krieviju (dec.), app. Nr. 26260/02
ECT, 01/03/2016, Gorbunov and Gorbachev v. Russia, app. no. 43183/06+ ECT, 09/04/2009,
Grigoryevskikh pret Krieviju, app. nr. 22/03
ECT, 19.10.2006., Hermi pret Itāliju [GC], apelācijas Nr. 18114/02
ECT, 17.04.2018., Karachentsev pret Krieviju, apelācijas Nr. 23229/11
ECT, 14.03.2013., Krylov pret Krieviju, apelācijas nr. 36697/03 ECT,
22/09/1994, Lala v. the Netherlands, app. no. no. 14861/89 ECTHR,
05/10/2006, Marcello Viola v. Italy, app. no. 45106/04 ECT,
27/06/2017, Medvedev v. Russia, app. no. 5217/06
ECT, 18/12/2018, Murtazaliyeva v. Russia [GC], app. no. 36658/05 ECT,
21/06/2011, Orlov v. Russia, app. no 29652/04 ECT, 21/06/2011, Orlov v.
Russia, app. no 29652/04
ECT, 02/11/2010, Sakhnovskiy v. Russia [GC], app. nr. 21272/03 ECT,
27/11/2018, Sakhnovskiy v. Russia, app. no. 39159/12 ECT, 22/04/2010,
Sevastyanov v. Russia, app. no. 37024/02 ECT, 14/01/2010, Shugayev v.
Russia, app. nr. 11020/03 ECT, 26/06/2008, Shulepov v. Russia, app. nr.
15435/03 ECT, 26/06/2008, Shulepov v. Russia, app. nr. 15435/03
ECT, 1994. gada 23. februārī, Stanford pret Apvienoto Karalisti, apelācijas Nr.
16757/90 ECT, 1993. gada 23. novembrī, Poitrimol pret Franciju, apelācijas Nr.
14032/88.
ECT, 01/03/2006, Sejdivic pret Itāliju [GC], app. nr. 56581/00

⁴⁷⁾Karachentsev v. Russia, §§ 50-54

ECT, 21/02/2017, Ulimayev v. Russia (dec.), app. no. 23324/04 ECT,
16/02/2016, Yevdokimov v. Russia, app. no. 27236/05 ECT, 11/12/2018,
Yudin v. Russia, app. no. 9904/09
ECT, 27/11/2007, Zagaria v. Italy, app. no. 58295/00

IV. Attālās uzklauses labās prakses atlase

70. Šajā labās prakses izlasē apkopoti jaunākie dalībvalstu un trešo valstu sasniegumi attiecībā uz attālinātām tiesas sēdēm, kas strukturēti saskaņā ar CEPEJ pamatnostādņēm par videokonferenču izmantošanu tiesas procesā. Šīs prakses pamatā ir kopš COVID-19 pandēmijas ievērojami uzlabotā digitālā infrastruktūra un kiberdrošības pasākumi, kas nodrošina, ka attālinātās tiesas sēdes ir ne tikai iespējamās, bet arī ļoti drošas un efektīvas (skatīt Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome (CCJE), CCJE tematiskais pētījums par COVID-19 pandēmijas rezultātā gūto pieredzi un tās ietekmi uz tieslietu pārvaldību, CCJE(2023)4, Strasbūra, 2023. gada 1. decembris).

A. Tiesību aktu uzlabošana (1. pamatnostādne)

71. Kopš pandēmijas valstis ir pielikušas ievērojamas pūles, lai uzlabotu tiesību aktus par attālinātu uzklausišanu, jo īpaši, lai tos saskaņotu ar CEPEJ pamatnostādņu principiem. Videokonferenču attīstība ir jāatbalsta ar īpašām garantijām un procesuāliem noteikumiem, lai nodrošinātu visu pušu tiesību aizsardzību. Turklāt daži tiesību aktu projekti ir tikuši kritizēti par tiesiskuma neievērošanu saistībā ar attālinātām uzklausišanām (piemēram, Vācijā).

A.1. Noteikumu paplašināšana, lai atvieglotu attālinātu dalību un novērojumus (Anglija un Velsa)

72. Saskaņā ar 2003. gada Krimināltiesību likumu (CJA 2003) kriminālprocesā iesaistītās personas var piedalīties attālināti, izmantojot "tiešo saiti", ja tas ir taisnīguma interesēs. Šie noteikumi ir būtiski grozīti no 2022. gada, kad stājās spēkā Likums par policiju, tiesām un sodu piespriešanu. Jaunajos pasākumos ir atzīts, ka ir svarīgi ļaut tiesām lielāku elastību attiecībā uz to, kā tiek izmantotas audio un video tehnoloģijas. Tiesa var izdot, grozīt vai atcelt tiešās saites norādījumu pēc savas iniciatīvas vai pēc tiesvedības puses pieprasījuma. Puse var lūgt grozīt vai atcelt rīkojumu tikai tad, ja kopš rīkojuma izdošanas vai pēdējās grozīšanas ir būtiski mainījušies apstākļi.

Avoti:

- ECN seminārā #8 Laba prakse tiesas sēžu rīkošanā attālināti (Good Practices for Remote Court Hearings), ko ECN semināra ietvaros sniedza Claire Jukes - HM Courts & Tribunal Service vecākā dienesta vadītāja un dienesta īpašnieka vietniece.
- <https://www.coe.int/en/web/cepej/european-cyberjustice-network-ecn->
- <https://www.aber.ac.uk/en/media/departmental/lawampcriminology/doc/Remote-Hearings-Post-Covid-%282%29-1.pdf>
- Atbilžu apkopojums CCJE Atzinumam Nr. 26 "Virzība uz priekšu: palīgtehnoloģiju izmantošana tiesu sistēmā", Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome CCJE(2023)1 - Apvienotā Karaliste, 275. - 276. lpp.
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/england-and-wales>

A.2. Sabiedriskā apspriešana un tiesību akti, pamatojoties uz gūto pieredzi (Skotija).

73. Tā kā bloķēšanas pasākumi tika atviegloti, Skotijas valdība ir guvusi mācību no šī perioda, uzsākot sabiedrisko apspriešanu par pagaidu tiesību aktu ietekmi un izmaiņām tiesu procesos. Ievērojamu atbalstu guva to pasākumu saglabāšana, kas ieviesti ar pagaidu tiesību aktiem, un piemērotu lietu gadījumā arī turpmāk izmantot tiesas sēdes no attāluma. Jaunie tiesu noteikumi tika apstiprināti 2023. gada jūlijā. Skotijas Civiltiesību padome (SCJC) ir izvirzījusi mērķus, kuru mērķis ir uzlabot digitālo piekļuvi informācijai un izmantot digitālos rīkus, lai uzlabotu piekļuvi juridiskajiem pakalpojumiem. Konkrēti, Skotijas Tiesu un tribunālu dienests (SCTS) ir apņēmis nodrošināt vispārēju

informāciju par strīdu izšķiršanas iespējām un saites uz neatkarīgiem konsultantiem un speciālistiem, kas var palīdzēt potenciālajiem strīdniekiem, kā arī tehnisko informāciju un norādījumus par tiesu izmantotajiem digitālajiem rīkiem. SCTS pietuvojās šiem mērķiem, kā piemēru minot tīmekļa vietnes satura izstrādi, piedāvājot konsultācijas un informāciju.

Avoti:

- <https://www.lawscot.org.uk/news-and-events/legal-news/new-rules-confirm-remote-and-in-person-court-hearings/>
- <https://www.scotcourts.gov.uk/coming-to-court/access-to-virtual-hearings>
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/scotland>

A.3. Tiesību akti, kuru mērķis ir uzlabot tehnoloģiju izmantošanu tiesas procesos (Itālija)

74. Itālijā pandēmijas laikā gūtā pozitīvā pieredze saistībā ar attālinātām tiesas sēdēm noveda pie tā, ka 2022. gadā tika veikta tiesību aktu reforma, kuras mērķis bija uzlabot tehnoloģiju izmantošanu gan civillietu, gan krimināllietu tiesvedībā. Šī reforma ir iekļauta notiekošās Piano Nazionale di Ripresa e Resilienza (PNRR) mērķu ietvaros, kuras mērķis ir padarīt civilprocesus īsākus un efektīvākus. Tāpēc no 2023. gada janvāra tiesneši var noteikt, ka tiesas sēdes notiek i) izmantojot attālinātu audiovizuālo savienojumu, ja nav nepieciešama citu personu klātbūtne, izņemot advokātus, puses, prokuroru un tiesneša palīgpersonālu, vai ii) izmantojot lietas materiālus un apmainoties ar rakstiskiem pierakstiem. Abos gadījumos puses var lūgt tiesnesi rīkot tiesas sēdi klātienē.

Avoti:

- Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome (CCJE), CCJE tematiskais pētījums par COVID-19 pandēmijas rezultātā gūto pieredzi un tās ietekmi uz tieslietu spriešanu, CCJE(2023)4, Strasbūra, 2023. gada 1. decembris, 6. lpp (Nr. 21).
- <https://assets.hcch.net/docs/d5cead86-20f5-425f-a685-6df5b3b93b46.pdf>
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/italy>
- Atbilžu apkopojums CCJE Atzinumam Nr. 26 "Virzība uz priekšu: palīgtehnoloģiju izmantošana tiesu sistēmā", Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome CCJE(2023)1 - Itālija, 145. - 146., 149. lpp.

A.4. Konsekventa tiesu sistēmas digitalizācija (Nīderlande)

75. Nīderlandes tiesu iestādes strādā pie "Civiltiesību un administratīvo tiesību digitalizācijas pamatplāna" (Basisplan digitalisering civiel recht en bestuursrecht) īstenošanas. Šā plāna mērķis ir padarīt tiesu iestādes digitāli pieejamas tiesvedības dalībniekiem un juridiskajiem pārstāvjiem visos civiltiesību un administratīvo tiesību procesos. Videokonferenču izmantošana krimināllietās kopš pandēmijas ir ievērojami paplašinājusies. Šī prakse ir turpinājusies, un daudzās lietās tā tiek uzskatīta par mazāk apgrūtināšu apcietinātajiem.

Avoti:

- <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/basisplan-reset-digitalisering-civiel-en-bestuur-versie-1.0.pdf>
- <https://www.dji.nl/justitiabelen/onderwerpen/telehoren>
- <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Rechtspraak-in-Nederland/digitalisering-rechtspraak>
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/netherlands>
- Bart Jan van Ettehoven uzruna, Piekļuve tiesai koronavīrusa pandēmijas laikā un pēc tās: viedokļu apmaiņa - cilvēktiesību ierobežojumi, pieņemtās procedūras, gūtā pieredze, ECT 2021. gada Tiesnešu seminārs, Strasbūra, 2021. gada 10. septembris.

A.5. Videokonferenču noteikumu reforma federālajā zemē (Vācija)

76. Vācijas federālais parlaments ir pieņēmis likumprojektu, lai turpinātu veicināt videokonferenču izmantošanu mutvārdu uzklauššanā. Saskaņā ar jauno tiesību aktu Civilprocesa kodeksa (ZPO) 128.a pantā ir veiktas būtiskas koncepcijas izmaiņas. Tiesneši ieguva diskrecionāras tiesības uzdot atsevišķām personām vai visām pusēm piedalīties, izmantojot video un audio pārraidi. Ja tiesnesis ir izdevis rīkojumu rīkot videokonferenci, puses var pieprasīt atbrīvojumu no šī rīkojuma, un tiesai šādi pieprasījumi ir jāapmierina. Tomēr, ja abas puses pieprasa videokonferences uzklauššanu, tā kļūs par noklusējuma režīmu, tādējādi ierobežojot tiesneša rīcības brīvību. Jaunā tiesību akta pirmajā projektā pat tika ieviesta nepieciešamība pamatot jebkuru šādu pieprasījumu noraidījumu, tostarp iespēju iesniegt apelāciju (sofortige Beschwerde). Šis solis sadusmoja tiesu varu, izraisīja svarīgu diskusiju par tiesnešu rīcības brīvības apjomu saistībā ar attālinātām tiesas sēdēm un tika plaši uzskatīts par likumdevēja varas neuzticības apliecinājumu tiesnešiem. Turpmākajās apspriedēs tas tika svītrots un nav iekļauts likumprojekta galīgajā redakcijā. Tā vietā tiesneša rīcības brīvība ir pastiprināta, jo galīgajā likumprojekta redakcijā ir noteikts, ka attālināta uzklauššana būtu jārīko tikai "piemērotos gadījumos un ja to atļauj tiesas resursi". Reformas likumprojektā ir arī paplašināta pierādījumu iegūšanas izmantošana, izmantojot attālinātas tiesas sēdes.

Avoti:

- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/germany>
- <https://kpmg-law.de/en/law-to-promote-video-conferencing-technology-in-court-proceedings/>
- Jan Spoenle - Štutgartes Apelācijas tiesas tiesnesis, Vācija, CEPEJ-GT-CYBERJUST loceklis, uzstājās ECN seminārā #8 Laba prakse tiesas sēžu rīkošanā attālināti.
- <https://www.coe.int/en/web/cepej/european-cyberjustice-network-ecn->
- Atbilžu apkopojums par CCJE atzinumu Nr. 26 "Virzība uz priekšu: palīgtechnoloģiju izmantošana tiesu sistēmā", Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome CCJE(2023)1 - Vācija, 117. - 118. lpp.

A.6. Normatīvais akts par tiesas sēžu rīkošanu attālināti (Horvātija)

77. Horvātija 2023. gada sākumā spēra nozīmīgu soli ceļā uz tiesu sistēmas modernizāciju, pieņemot normatīvo aktu par tiesas sēžu rīkošanu attālināti. Šis jaunais regulējums nodrošina visaptverošu regulējumu tiesas sēžu rīkošanai un pierādījumu iegūšanai, izmantojot attālinātus līdzekļus. Šā normatīvā akta ieviešana ir daļa no plašākiem centieniem digitalizēt Horvātijas civiltiesību sistēmu. Tiesību aktā ir izklāstītas konkrētas procedūras un prasības attiecībā uz tiesas sēžu rīkošanu attālināti, tostarp: 1) piemērotu audiovizuālo ierīču un tehnisko platformu izmantošanu tiesas sēžu rīkošanai, 2) vadlīnijas pierādījumu iesniegšanai elektroniski, 3) protokolus, lai nodrošinātu attālināto tiesas sēžu drošību un integritāti.

Avoti:

- https://rdd.gov.hr/UserDocImages/SDURDD-dokumenti/Strategija_Digitalne_Hrvatske_final_v1_EN.pdf
- Atbilžu apkopojums CCJE Atzinumam Nr. 26 "Virzība uz priekšu: palīgtechnoloģiju izmantošana tiesu sistēmā", Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome CCJE(2023)1 - Horvātija, iesniedzis Duro Sessa, CCJE loceklis.
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/croatia>

A.7. Videokonferenču izmantošanas vispārināšana ar krimināllietām nesaistītos procesos (Francija)

78. 2021. gada beigās Francija pieņēma noteikumu Likuma par uzticēšanos tiesu iestādēm ietvaros, kas vispārināja videokonferenču izmantošanu ar krimināllietām nesaistītos procesos. Tādējādi jaunais Tiesu organizācijas kodeksa L111-12-1. pants paredz, ka "pirms tiesas nolēmuma pieņemšanas ar krimināllietām nesaistītās lietās tiesas priekšsēdētājs likumīgu iemeslu dēļ var atļaut lietas dalībniekam, lieciniekam, ekspertam vai jebkurai citai uzaicinātai personai, kas to ir skaidri pieprasījusi, uzklaut ar audiovizuālo līdzekļu palīdzību tiesas sēdes vai nopratināšanas laikā". Dekrētā, kas pieņemts 2022. gada janvārī, ir precizēti nosacījumi, ar kādiem var izmantot noklausīšanos attālināti. Priekšsēdētājs to var atļaut, ja ir izpildīti konkrēti nosacījumi, tostarp tiek ievērots sacīkstes princips, nodrošināta pārraides kvalitāte, apmaiņu konfidencialitāte un ievērota tiesvedības cieņa un mierīgums.

Avoti:

- https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000044557655
- https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000045086197

B. Uzmanība uz pieejamību (5. pamatnostādne)

B.1. Efektivitātes un elastīguma uzlabošana tiesas zālē (Anglija un Velsa)

79. Anglijā un Velsā organizētās virtuālās tiesas sēdes tagad ir izstrādātas tā, lai uzlabotu pieejamību, izmantojot racionalizētus procesus. Ar šo pieeju ir paredzēts samazināt gaidīšanas laiku un veicināt ātrāku lietu atrisināšanu. Norādījumi lietotājiem ir viegli pieejami tiešsaistē. VH platformās cita starpā ir iekļautas kameras un mikrofona funkcionalitātes pārbaudes, kā arī iebūvēti savienojamības testi, kas tiek veikti, kamēr lietotājam tiek atskaņots orientējošs video. Lietotāji tiek brīdināti, kad drīz sāksies tiesas sēde, tādējādi ļaujot viņiem sagatavoties un nekavējoties pievienoties. Šāda proaktīva pieeja samazina iespējamus kavējumus, kas varētu rasties, ja dalībnieki ir izklaidīgi vai nesagatavoti. Kad tiesnesis vai tiesas sekretārs uzsāk tiesas sēdi, nospiežot "sākt tiesas sēdi", visi dalībnieki, izņemot lieciniekus, tiek automātiski iesaistīti sēdē. Tiesnesis un tiesas sekretārs var apskatīt dalībnieku sarakstu, lai pārliecinātos, kurš ir pieteicies un sagatavojies sēdei. Tas ļauj viņiem pieņemt pamatotus lēmumus par optimālo sākuma laiku, palielinot efektivitāti un nodrošinot netraucētu tiesas procesa sākumu.

Avoti:

- ECN seminārā #8 Laba prakse tiesas sēžu rīkošanā attālināti (Good Practices for Remote Court Hearings), ko ECN seminārā sniedza Claire Jukes - HM Courts & Tribunal Service vecākā dienesta vadītāja un dienesta īpašnieka vietniece.
- <https://www.coe.int/en/web/cepej/european-cyberjustice-network-ecn->

B.2. Specializēti piekļuves punkti valsts iestādēs (Zviedrija)

80. Zviedrijā tiesas ir izstrādājušas savu videokonferenču sistēmu kā alternatīvu komerciāli pieejamām sistēmām, lai garantētu drošu un uzticamu saziņu tiesvedības laikā. Ja privātpersona nevar piedalīties videokonferencē no mājām, persona var piedalīties tiesas sēdē no atsevišķas telpas tiesas ēkā vai no citas valsts iestādes, kas var nodrošināt piekļuvi videokonferenču sistēmai. Tādējādi tiek nodrošināts, ka visas puses var piedalīties tiesas procesā neatkarīgi no to personīgajām tehniskajām iespējām.

Avoti:

- <https://pub.norden.org/temanord2022-518/>
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/sweden>
- Atbilstu apkopojums CCJE Atzinumam Nr. 26 "Virzība uz priekšu: palīgtehnoloģiju izmantošana tiesu sistēmā", Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome CCJE(2023)1 - Zviedrija, 249. - 250. lpp.

B.3. Virtuālā darbvirsma digitālajai mijiedarbībai (Spānija)

81. Virtuālā darbvirsma digitālajai mijiedarbībai (EVID) nodrošina ierēdņiem dažādas funkcijas videokonferenču pārvaldībai. 2022. gadā EVID saņēma vairākus funkcionālus uzlabojumus, piemēram, iespēju videokonferenču laikā parakstīt dokumentus un elektroniskās identifikācijas sistēmu, kas nav kriptogrāfiska. Likumprojektā par valsts tieslietu dienesta digitālo efektivitāti ir ieviesti konkrētāki noteikumi. Tajā noteikts, ka valsts pārvaldes iestādēm jānodrošina videokonferenču sistēmas, kas nodrošina savietojamību, sadarbību un atbilstību datu aizsardzības noteikumiem. Turklāt likumprojekts ievieš jaunus jēdzienus, piemēram, drošus piekļuves punktus (ierīces, kas atbilst noteiktām tehnoloģiskām prasībām) un drošas vietas (telpas, kurās papildus tehnoloģiskajām prasībām ir valsts amatpersonas, kas palīdz pusēm un nodrošina drošību un autonomiju deklarācijās).

Avoti:

- Atbilžu apkopojums CCJE Atzinumam Nr. 26 "Virzība uz priekšu: palīgtehnoloģiju izmantošana tiesu sistēmā", Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome CCJE(2023)1 - Spānija, 240., 245. lpp.

B.4. Kiosku ieviešana piekļuves dažādošanai (ASV)

82. Atzīstot grūtības, ar kādām saskaras daži tiesvedības dalībnieki, izmantojot tehnoloģijas, Ņujorkas tiesas tiesu ēkās ievieša "kioskus", lai atbalstītu tiesvedības dalībniekus, kas piedalās virtuālajās tiesvedībās, piedāvājot piekļuvi nepieciešamajam aprīkojumam un palīdzību. Ņujorkas tiesas ir paplašinājušas savu darbības jomu, izveidojot partnerības ar valdības ēkām, bibliotēkām, kopienu centriem un baznīcām, lai izveidotu papildu "kioskus". Šīs sabiedriskās vietas kalpo kā Virtuālā tiesu pieejamības tīkla (VCAN) paplašinājums, lai nodrošinātu pieejamu tehnoloģiju un atbalsta pakalpojumus tiesvedības dalībniekiem dažādos rajonos un kopienās.

Avoti:

- <https://www.nycourts.gov/LegacyPDFS/press/pdfs/NYCcourtsPandemicPracticesReport.p df>
- <https://remotecourts.org/>

B.5. Tehniskie navigatori tiesvedības dalībniekiem bez juridiskā pārstāvja (Kanāda)

83. Kanādas vadlīnijās tiesām ir ieteikts iecelt tiesas darbinieku kā "tehnisko navigatoru", lai aktīvi palīdzētu tiesvedības dalībniekiem, jo īpaši tiem, kuriem nav juridiskās pārstāvības, pārvarēt tehniskas problēmas. Šādam ieceltam darbiniekam jābūt apmācītam par pieejamības prasībām un jāpārzina tiesas izmantotā virtuālās uzklaustīšanas platforma. Gadījumos, kad dalībniekam ir invaliditāte, kuras dēļ ir nepieciešamas palīgtehnoloģijas, tiesām būtu jānodrošina savlaicīga konsultēšanās ar šo resursu personu.

Avoti:

- <https://www.fja.gc.ca/COVID-19/Virtual-Hearings-Operational-Considerations-Audiences-Virtuelles-Enjeux-Operationnels-eng.html>

B.6. Neaizsargāto grupu piekļuve tiesai (Kenija)

84. Kenijā neaizsargāto tiesvedības dalībnieku (bērnu, personu ar invaliditāti, vecāka gadagājuma cilvēku, minoritāšu, marginalizētu kopienu, trūcīgo, grūtnieču, traumu upuru un apcietināto personu) aizsardzība ir prioritāte visās kancelejās un tiesas procesos. Atzīstot individuālos šķēršļus, ar kuriem šīs grupas var saskarties, tiesu iestādes ir izveidojušas e-atbalsta centrus katrā Augstās tiesas stacijā. Šie e-atbalsta centri kalpo kā būtiski resursi, kas īpaši paredzēti, lai palīdzētu neaizsargātām tiesvedības pusēm šādās jomās

pieklūgt IKT platformām, ko izmanto tiesas procesos. Viņi sniedz palīdzību, piemēram, norādījumus par to, kā efektīvi izmantot digitālos rīkus, novērš tehniskas problēmas un nodrošina, ka tiek veikti nepieciešamie pielāgojumi, lai atvieglotu viņu dalību tiesvedībā.

Avoti:

- <http://kenyalaw.org/kl/index.php?id=11536>

B.7. Iniciatīvas "Tiesnesis tevi uzklausa" un "Chatbot PJ" (Peru).

85. Peru tiesas ieviesa rīku "El Juez te Escucha" ("Tiesnesis tevi uzklausa"), kas dod iespēju pusēm un viņu advokātiem personīgi vai virtuāli sarunāties ar tiesnešiem, kuri atbild par tiesas procesu. Nesen rīka "El Juez te Escucha" izmantošana ir kļuvusi vēl elastīgāka. Tiesneši bieži vien nodrošina pārrunas, neieplānojot tikšanos, izmantojot šo rīku. Turklāt Peru Tiesu iestāžu nodaļa ieviesa tūlītējo ziņojumapmaiņas sistēmu "Chatbot PJ", kas sniedz informāciju vai automatizētas atbildes par Tiesu iestāžu pakalpojumiem, izmantojot tehnoloģiskas un viegli pieejamas platformas.

Avoti: "Tiesu policija un tiesu iestādes:

- <https://busquedas.elperuano.pe/dispositivo/NL/1937066-2>
- <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=f8d736d3-e051-4b90-bd3f-5848cac3bd1c>
- <https://prensaperu.pe/2021/12/31/poder-judicial-presenta-proyectos-de-innovacion-tecnologica-para-mejorar-los-servicios-de-justicia-y-la-atencion-a-los-usuarios/>
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/peru>

C. Imigrācijas lietas (8. pamatnostādne)

C.1. Imigrācijas un patvēruma lietu izskatīšana attālināti (Zviedrija)

86. Zviedrija ir ieviesusi imigrācijas un patvēruma lietu izskatīšanu attālināti, kas paātrina procesu, samazina neizskatīto lietu skaitu un nodrošina procesuālo taisnīgumu un tiesu pieejamību visām iesaistītajām pusēm.

Avoti:

- <https://www.migrationsverket.se/English/About-the-Migration-Agency/New-paths/2020/2020-03-25-Remote-hearings.html>

C.2. Advokātu un tiesas vienošanās par patvēruma lietu video izskatīšanu (Francija).

87. Francijā juristu organizācijas 2018. gadā puda savu nepieņemšanu attiecībā uz video tiesas sēžu rīkošanu patvēruma meklētājiem, kas ir īpaši neaizsargātas personas. Pēc vairākus mēnešus ilgušām diskusijām un sarunām Nacionālā patvēruma tiesa un advokātu organizācijas panāca vienošanos par nosacījumiem, ar kādiem patvēruma meklētāju pārsūdzību izskatīšanā tiks izvērstas video uzklausišanas. Vienošanās, kas izklāstīta praktiskā rokasgrāmatā, ietver principu par patvēruma meklētāja pieņemšanu video uzklausišanai, tūlā klātbūtni līdzās pieteikuma iesniedzējam, ja vien tas nav absolūti neiespējami, visu dalībnieku apmācību par video izmantošanu, ierakstu veikšanas principiem un metodēm katrā uzklausišanas posmā un regulāru šīs sistēmas uzraudzību, ko veic vadības komiteja, kurā piedalās CNDA pārstāvji, juristi, kā arī tulki, ārsti un audiovizuālo tehnoloģiju eksperti. Pateicoties šim nolīgumam, 2021. gadā Lionā un Nansī varēja sākties video uzklausišanas.

Avoti :

- <http://www.cnda.fr/La-CNDA/Actualites/Les-video-audiences-vont-etre-deployees-debut-2021>

D. Identifikācija (10. pamatnostādne)

88. Pastāv daudzas metodes, kā pastiprināt dalībnieku identitātes pārbaudi, ne tikai uzrādot personas apliecību vai pasi kamerai. Šīs metodes ir izstrādātas, lai uzlabotu drošību un pārbaudītu attālinātās uzklaušanās procesā iesaistīto personu autentiskumu. Pieņemot identitātes verifikācijas praksi, tiesas var samazināt nesankcionētas piekļuves iespējamību, aizsargāt sensitīvu informāciju un saglabāt tiesas procesu tiešsaistē uzticamību.

D.1. Digitālā identitātes pārbaude (Igaunija)

89. Igaunijas progresīvā digitālās identitātes sistēma (ID-kaart, Mobiil-ID un Smart-ID) tiek plaši izmantota drošai autentifikācijai. Attālinātās tiesas sēdēs dalībnieki var pārbaudīt savu identitāti un parakstīt dokumentus digitāli, tādējādi nodrošinot augstu drošības un uzticamības līmeni procesā. Šī digitālā identitātes pārbaude ir unikāla un labi integrēta tiesību sistēmā.

Avoti:

- <https://pub.norden.org/temanord2022-518/>
- ID-kaart (personas apliecība): <https://www.id.ee/en/>.
- Mobiil-ID: [ID.ee - Mobile-ID]: <https://www.id.ee/en/article/mobile-id-2/>.
- Smart-ID: [Smart-ID] (<https://www.smart-id.com/>).
- <https://www.kohus.ee/en>

D.2. Digitālie paraksti (Ukraina)

90. Ukrainas Vienotā tiesu informācijas un telekomunikāciju sistēma ietver videokonferences, kas ļauj lietās dalībniekiem piedalīties lietās izskatīšanā attālināti. Sistēma ir nodrošināta pret nevēlamu piekļuvi, izmantojot digitālos parakstus. Lai novērstu nesankcionētu piekļuvi virtuālajām tiesas sēdēm, lietotājiem ir jāsaņem tiesas atļauja pievienoties videokonferencei. Tiesneša sekretārs parasti aktivizē šo iespēju E-kabineti apakšsistēmā, kurai piekļuve tiek piešķirta tikai lietotājiem, kas reģistrēti ar digitālo parakstu. Ja lietās dalībnieks piedalās videokonferences režīmā ārpus tiesas telpām, šāda piedalīšanās notiek, izmantojot savus tehniskos līdzekļus un digitālo parakstu.

Avoti:

- Atbilžu apkopojums CCJE Atzinumam Nr. 26 "Virzība uz priekšu: palīgtechnoloģiju izmantošana tiesu sistēmā", Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome CCJE(2023)1 - Ukraina, 262.-267. lpp.
- <https://ajee-journal.com/new-steps-of-digitalisation-of-civil-justice-in-ukraine>
- <https://en.unba.org.ua/activity/news/8332-how-to-register-an-electronic-cabinet-in-the-ujits-video.html>

D.3. Valsts digitālās identifikācijas sistēma (Austrija)

91. Digitālais paraksts tiek plaši izmantots Austrijā. Austrija ir ieviesusi modernu digitālās identifikācijas sistēmu ID Austria, ko var izmantot tiesas pieteikumos. Tā ir mobilā tālruņa paraksta (Handy-Signatur) un pilsoņa kartes (Bürgerkarte) turpinājums. ID Austria ļauj lietotājiem pārbaudīt savu identitāti, izmantojot tiešsaistes publiskos pakalpojumus.

Avoti:

- <https://www.oesterreich.gv.at/en/id-austria.html>
- https://www.digitalaustria.gv.at/eng/insights/E-Gov-A-Z_EN/Key-technologies/ID-Austria.html

- Atbilžu apkopojums CCJE Atzinumam Nr. 26 "Virzība uz priekšu: palīgtehnoloģiju izmantošana tiesu sistēmā", Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome CCJE(2023)1-Austrija.

D.4. SingPass akreditācijas (Singapūra)

92. Singapūras civiltiesību sistēmā ir plaši ieviestas digitālās sistēmas un tehnoloģijas. E-tiesvedības platforma ir pieejama tikai ar SingPass akreditācijas kartēm, kas ir uzticama digitālā identitāte ērtai un drošai piekļuvei, ko izmanto ikviens Singapūras iedzīvotājs. SingPass pārvalda Valdības tehnoloģiju aģentūra (GovTech), un tas ir viens no astoņiem stratēģiskajiem valsts projektiem, kas virza Singapūras Viedas valsts vīziju.

Avoti:

- <https://sso.agc.gov.sg/SL-Supp/S914-2021/>
- <https://www.judiciary.gov.sg/singapore-international-commercial-court/forms-and-services/electronic-filing-service>
- <https://assets.hcch.net/docs/de65609a-9c97-49fd-a398-bab7a1a9106c.pdf>
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/singapore>

E. Publicitāte un ieraksti (12. un 13. pamatnostādne)

93. Tagad tiesas izmanto dažādus rīkus, lai nodrošinātu tiesas sēžu, kas notiek attālināti, publiskošanu un ierakstīšanu saskaņā ar Cilvēktiesību konvencijas 6. pantu. Tās ir precizējušas metodes un noteikumus par sabiedrības un plašsaziņas līdzekļu piekļuvi virtuālajām tiesas sēdēm, līdzsvarojot atklātu piekļuvi ar dalībnieku privātumu un drošību. Daudzās jurisdikcijās papildu aizsardzības pasākumi ietver iepriekšēju reģistrāciju, personalizētas un ar paroli aizsargātas saites, kā arī dalībnieku un novērotāju apliecinājumus vai apņemšanos neierakstīt vai nepārraidīt tiesas sēdes. Labā prakse ietver tiesas procesa tiešraidi, lai nodrošinātu publisku piekļuvi reāllaikā, īpašu tiesu portālu izveidi, kur ieraksti ir pieejami tiešsaistē, un īpašas piekļuves piešķiršanu plašsaziņas līdzekļiem, lai nodrošinātu precīzu ziņošanu. Tiesu ēkās ir izveidotas publiskas skatīšanās telpas, un ir pieejami tiesas sēžu audioieraksti. Sabiedrībai tiek sniegti rakstiski stenogrammas, un ierakstu drošai saglabāšanai tiek izmantoti drošas mākonģlabāšanas risinājumi. Uzlabotas virtuālās tiesas sēžu zāles platformas atkārti fiziskās tiesas sēžu zāles pieredzi, tostarp ierakstīšanas un straumēšanas funkcijas. Publiski paziņojumi tiesu tīmekļa vietnēs, sociālajos plašsaziņas līdzekļos un tradicionālajos plašsaziņas līdzekļos nodrošina, ka sabiedrība ir informēta par attālinātām tiesas sēdēm. Šie rīki kopīgi nodrošina tiesas procesa pārredzamību, pieejamību un atbildību.

E.1. Attālināta novērošana (Anglija un Velsa)

94. 2022. gada 28. jūnijā stājās spēkā 2003. gada Tiesu likuma 85.A pants un 2022. gada Attālās novērošanas un ierakstīšanas (tiesas un tribunāli) noteikumi ("Noteikumi"). Šie noteikumi ļauj attālināti novērot tiesvedību jebkurā tiesā, tribunālā vai iestādē, kas īsteno valsts tiesu varu. Šo noteikumu rezultātā ir likumīgi izmantot video/audio tiešraidi, lai pārraidītu tiesas procesus sabiedrībai un/vai presei. Lords galvenais tiesnesis un vecākais tribunālu priekšsēdētājs ir izdevuši Praktiskos norādījumus, lai palīdzētu tiesu iestāžu darbiniekiem visā tieslietu sistēmā izprast un piemērot jauno likumu ("Praktiskie norādījumi"). Virtuālajā uzgaidāmajā telpā dalībnieki redzēs brīdinājumu, ka tiesas sēde tiks ierakstīta. Ieraksti ir pieejami pēc dalībnieka / plašākas sabiedrības / plašsaziņas līdzekļu pieprasījuma. Ierakstus var nodrošināt tikai ar tiesas atļauju.

Sources:

- <https://www.judiciary.uk/guidance-and-resources/practice-guidance-on-remote-observation-of-hearings-new-powers/>

- Klēras Džukesas (Claire Jukes) - HM Tiesu un tribunālu dienesta vecākās dienesta vadītājas un dienesta īpašnieka vietnieces prezentācija ECN seminārā #8 Laba prakse tiesas sēžu rīkošanā attālināti.

E.2. Vadlīnijas par attālināto tiesas sēžu publicitāti (Kanāda)

95. Kanādas Federālo tiesu lietu komisāra birojs sniedz vadlīnijas par tiesas sēžu publiskošanu no attāluma. Tā atgādina tiesām, ka, ziņojot sabiedrībai par tiesas sēdēm, plašsaziņas līdzekļi palīdz plaši izplatīt informāciju un vairo sabiedrības uzticību tiesu sistēmai. Tāpēc, ja ir noteikti ierobežojumi attiecībā uz to personu skaitu, kuras var apmeklēt tiesas sēdes virtuāli, līdzīgi kā klātienē apmeklējumu gadījumā, tiesām ir jānodrošina, ka ir pieejamas vietas akreditētiem/atzītiem plašsaziņas līdzekļiem. Tā piebilst, ka, nodrošinot akreditētiem/atzītiem plašsaziņas līdzekļiem piekļuvi tiesas procesa audioierakstiem pēc tiesas sēdes, arī var palīdzēt ievērot atklātas tiesas principu. Šajā sakarā dokumentā ir atsauces uz vietējām pamatnostādnēm, piemēram, Britu Kolumbijas Paziņojumu akreditētajiem plašsaziņas līdzekļiem par piekļuvi provinces tiesas sēdēm COVID-19 laikā un akreditēto plašsaziņas līdzekļu apņemšanos vai Ontario Pieprasījuma veidlapu/apņemšanos tiesai par piekļuvi tiesas digitālajiem ierakstiem, kas attiecas gan uz tās augstākajām, gan provinces tiesām un attiecas ne tikai uz plašsaziņas līdzekļiem, bet arī uz ieinteresētajām personām, tostarp tiesvedības dalībniekiem un sabiedrības pārstāvjiem.

Avoti:

- <https://www.fja.gc.ca/COVID-19/Virtual-Hearings-Operational-Considerations-Audiences-Virtuelles-Enjeux-Operationnels-eng.html>

E.3. Tiesas sēžu digitālais ieraksts: e-Record System (Polija)

96. Polijas tiesas izmanto e-Record sistēmu, kas ir visaptveroša digitālā audio un video ierakstu sistēma, ko izmanto tiesas procesu laikā. Šī sistēma nodrošina, ka visas tiesas sēdes, tostarp attālinātās tiesas sēdes, tiek precīzi ierakstītas un vēlāk tās var pārskatīt, tādējādi uzlabojot tiesas procesa pārredzamību un precizitāti. Sistēma e-Record ir īpaši noderīga attālinātās tiesas sēdēs, jo tā nodrošina pilnīgu un uzticamu tiesas procesa ierakstu. Vairāk nekā 2500 tiesas sēžu zāles Polijā ir aprīkotas ar digitālo audio un video aprīkojumu sēžu ierakstīšanai. Šādā veidā jau ir ierakstīti vairāk nekā 9,2 miljoni tiesas sēžu. Lietas puses un citi dalībnieki var piekļūt tiesas sēdes ierakstam, izmantojot Tiesu informācijas portālu. Ieraksti pilda arī tiesas sēžu elektronisko protokolu funkciju, kas ievērojami saīsina tiesas sēžu laiku un uzlabo sēžu kultūru.

Avoti:

- <https://www.polskacyfrowa.gov.pl/en/site/learn-more-about-the-programme/search-through-the-projects/good-examples-of-eu-funded-projects/trial-recording/>
- <https://assets.hcch.net/docs/360c61cb-331c-4537-b830-4e0697febcbf.pdf>
- Daudzaspektu iniciatīva pārrobežu videokonferenču uzlabošanai "Handshake", 1.a darba virziens, D1a Tiesu iestāžu izmantošanas gadījumi ar augstu pārrobežu videokonferenču ieguvumu, 17. lpp.
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/poland>

E.4. Straumēšanas iespējas tiesas sēdēm (Norvēģija)

97. Norvēģijas Augstākā tiesa ir palielinājusi straumēšanas iespēju izmantošanu tiesas sēdēs, jo īpaši svarīgās lietās. Turklāt saskaņā ar Norvēģijas Civilprocesa likumu ir paredzēts, ka tiesas var ierakstīt savas tiesas sēdes gan ar audio, gan video iekārtām. Šā regulējuma galvenais nolūks ir dokumentēt lietu un atvieglot tiesvedību apelācijas tiesā.

Avots: Tieslietu ministrijas un Norvēģijas tiesu iestādes, kas izskata lietas, kurās tiek izskatītas apelācijas sūdzības:

- <https://www.domstol.no/en/supremecourt/news/2024/streaming-of-hearings-in-the-supreme-court/>
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/norway>

E.5. Neatļautas ierakstīšanas, publicēšanas vai pārraidīšanas novēršana (Kanāda)

98. Kanādas federālo tiesu lietu komisāra birojs sniedz vadlīnijas par nesankcionētu tiesas sēžu ierakstīšanu, publicēšanu vai pārraidīšanu no attāluma. Lai atturētu no šādām darbībām, pamatnostādnes tiesām ieteikts iepriekš un tiesas sēdes sākumā skaidri informēt virtuālos klātesošos par noteikumiem. Tas attiecas arī uz jebkādiem audio vai video ierakstīšanas vai fotografēšanas aizliegumiem, ja vien to nav atļāvusi tiesa. Šim nolūkam Birojs sniedz arī paziņojumu paraugus. Turklāt Birojs iesaka iekļaut atrunu reģistrācijas apstiprinājumos vai citos dokumentos, kas nodrošina piekļuvi tiesas sēdei. Šajā atrunā būtu jānorāda, ka, apmeklējot virtuālo tiesas procesu, persona atzīst un piekrīt ievērot tiesas noteikumus par piekļuvi. Tiesām ieteicams nodrošināt hipersaites uz visām piemērojamām politikām, paziņojumiem vai prakses norādījumiem un pieprasīt, lai dalībnieki apstiprina piekrišanu piekļuves noteikumiem, noklikšķinot uz saites, kad piesakās virtuālajā platformā, vai norādot, ka pieslēgšanās nozīmē piekrišanu noteikumiem.

Avoti:

- <https://www.fja.gc.ca/COVID-19/Virtual-Access-Trial-Courts-Acces-virtuel-tribunaux-eng.html>
- <https://www.fja.gc.ca/COVID-19/pdf/Virtual-Access-Trial-Courts.pdf>

E.6. Publiska reģistrācija pēc video uzklaušanās (Šveice)

99. Šveicē Rīkojumā par elektronisko sakaru līdzekļu izmantošanu audio un vizuālai pārraidei civillietās (OMETr) ir paredzēta kārtība, kādā jāievēro publiskuma princips attiecībā uz videokonferencēm. Tiesa var ļaut sabiedrībai sekot līdzi audio un vizuālajai pārraidei divējādi: vai nu tiesā (piemēram, uz liela ekrāna), vai citur, pieslēdzoties videokonferencei vai telekonferencei ar elektronisko līdzekļu starpniecību. Personām, kas vēlas sekot videokonferencei vai telekonferencei, ir jāreģistrējas sarakstā. Reģistrācija jāiesniedz tiesai vismaz trīs darbdienu pirms procesuālās darbības, lai tiesa varētu veikt nepieciešamos pasākumus. Tiesa ne vēlāk kā vienu darbdienu pirms procesuālās darbības sniedz reģistrējušajiem nepieciešamo informāciju. Tas galvenokārt ietver piekļuves informāciju dalībniekiem tiešsaistē. Ja sabiedrība apmeklē tiesu, tiesa viņus informē par pārraides laiku un vietu. Tiesa arī informēs attiecīgās personas par aizliegumu pārsūtīt piekļuves informāciju nepiederošām trešām personām vai ļaut tām sekot pārraidei jebkādā citā veidā.

Avoti:

- <https://www.news.admin.ch/newsd/message/attachments/86044.pdf>

F. Liecinieki un eksperti (14. un 15. pamatnostādne)

100. Valstis ievieš inovatīvus drošus risinājumus, lai atvieglotu attālinātu liecību sniegšanu gan ekspertiem, gan lieciniekiem. Šajos risinājumos ir iekļautas progresīvas tehnoloģijas, lai nodrošinātu attālināto liecību integritāti, konfidencialitāti un uzticamību, risinot loģistikas problēmas un uzlabojot tiesvedības pieejamību.

F.1. Izvairšanās no atkārtotas viktimizācijas un drošības aizsardzība (Slovēnija)

101. Lai izvairītos no atkārtotas viktimizācijas vai nodrošinātu drošību, neaizsargāti cietušie vai liecinieki var sniegt liecības vai liecības no vietas ārpus tiesas sēžu zāles. Slovēnijā tiesas parasti ieceļ

tiesas eksperts, bieži vien klīniskais psihologs, iztaujā cietušos bērnus bērniem draudzīgās telpās sociālās aprūpes centros. Šīs intervijas tiek ierakstītas, un videokonferences saite savieno citu sociālās aprūpes centra telpu vai tiesas zāli, tādējādi nodrošinot arī aizdomās turētā tiesību aizsardzību. Tiesneši, prokurori un advokāti var nosūtīt ekspertam papildu jautājumus bērnam, izmantojot internetu. Slovēnijā tiek rīkotas arī starpdisciplināras apmācības dažādu jomu ekspertiem, kuri ir iesaistīti bērnu nopratināšanā bērniem draudzīgās telpās, izmantojot videolīnijas. Ieteicams, lai visas neaizsargāto personu nopratināšanas tiktu veiktas bērniem draudzīgā vidē un ierakstītas.

Avoti:

- Daudzaspektu iniciatīva pārrobežu videokonferenču uzlabošanai "Handshake", 1.a darba virziens, D1a Tiesu iestāžu izmantošanas gadījumi ar augstu pārrobežu videokonferenču ieguvumu, 33. lpp.

F.2. Bērnu liecību apstrāde (Somija)

102. Somija ievieša attālinātas liecības un bērniem draudzīgu praksi kriminālprocesā, jo īpaši attiecībā uz neaizsargātiem lieciniekiem. Šī pieeja apvieno "Ziemeļvalstu modeļa" elementus, pateicoties modernajām tehnoloģijām, lai radītu līdzjūtīgāku un efektīvāku tiesas procesu. Arvien biežāk tiek izmantotas attālinātas liecības, izmantojot video saiti, jo īpaši lietās, kurās iesaistīti neaizsargāti liecinieki, piemēram, bērni un dzimumnoziegumos cietušie. Šāda prakse kalpo vairākiem mērķiem: 1) liecinieku aizsardzība: Tā pasargā neaizsargātas personas no iespējamās traumas, kas saistīta ar personisku ierašanos tiesā, 2) Efektivitāte: Attālinātas liecības nodrošina savlaicīgu un efektīvu pierādījumu savākšanu, 3) Integrācija ar tiesas procesiem: Videotehnoloģiju izmantošana šiem nolūkiem ir nostiprinājusies un integrēta Somijas tiesību sistēmā.

Avoti:

- https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/2463073/the_nordic_model.pdf?sequence=1
- <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1498923/FULLTEXT01.pdf>

F.3. Liecinieku vai ekspertu identitāte (Čehija)

103. Čehijas Civilprocesa noteikumi ļauj iegūt pierādījumus, izmantojot videokonferenci, kas ļauj lieciniekiem un ekspertiem liecināt bez fiziskas klātbūtnes. Lai risinātu problēmu, kas saistīta ar personas, kura atrodas kameras otrā pusē, identitātes pārbaudi, noteikumi paredz, ka liecinieku vai ekspertu identitāti apstiprina tiesas darbinieks. Procesā iesaistītajām pusēm ir tiesības piedalīties pierādījumu vākšanā un tās var celt iebildumus pret audio vai video pārraides kvalitāti. Apsekojumā tika uzsvērts, ka augsti kvalificētiem speciālistiem, piemēram, medicīnas vai tiesu medicīnas ekspertiem, bieži vien nepietiek laika, lai dotos uz tiesu, jo viņu darbs ir ļoti sarežģīts, tāpēc videokonferences ir praktisks risinājums.

Avoti:

- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/czech-republic>
- Atbilžu apkopojums CCJE Atzinumam Nr. 26 "Turpinot virzību uz priekšu: palīgtehnoloģiju izmantošana tiesu sistēmā", Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome CCJE(2023)1 - Čehija.

F.4. Spēcīga pieredze liecinieku un ekspertu uzklaušanās (Austrija)

104. Austrijā ir ieviesta videokonferenču sistēmu izmantošana civilīetās un kriminālīetās, tostarp liecinieku, pušu, ekspertu un tulku uzklaušanai. Videokonferenču tehnoloģija ļauj tiesnešiem nopratināt personas tiesā, kas atrodas vistuvāk viņu dzīvesvietai un ir aprīkota

ar nepieciešamo sistēmu. Lai ieviešotu videokonferences uzklaušanu, tiesneši var izmantot intranetā pieejamo telpu rezervēšanas datubāzi, kas automātiski pa e-pastu informē par videokonferenci atbildīgo personu.

Avoti:

- Daudzaspekteru iniciatīva pārrobežu videokonferenču uzlabošanai "Handshake", 1.a darba virziens, D1a Tiesu iestāžu izmantošanas gadījumi ar augstu pārrobežu videokonferenču ieguvumu, 15.-16. lpp.

F.5. Tālvadības tiesas sēdes civillietu tiesās (Honkonga)

105. Honkongas tiesu sistēma ievieša tehnoloģiju tiesu, lai uzlabotu tiesu atbalsta pakalpojumu efektivitāti un lietderību. Tehnoloģiju tiesa ir aprīkota ar dažādām iekārtām, tostarp videokonferencēm, lai liecinieki varētu sniegt liecības attālināti, un multimediju iekārtām, kas ļauj iesniegt pierādījumus dažādos veidos. Turklāt neaizsargātu liecinieku nopratināšanai ir pieejama arī slēgtā apraides televīzija. Puses un to juridiskie pārstāvji var iepazīties ar videoklipu, kurā demonstrēts, kā notiek attālinātās uzklaušanas (izmantojot videokonferenču iekārtas), jo īpaši liecinieku attālinātās liecības.

Avoti:

- https://www.judiciary.hk/en/court_services_facilities/tech_crt.html
- https://www.judiciary.hk/en/court_services_facilities/video.html
- <https://www.hklawsoc.org.hk/en/Support-Members/Use-of-IT-in-Court>
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/hong-kong>

G. Pierādījumu iegūšana (16.-18. pamatnostādne)

106. Valstis izmanto progresīvus drošus risinājumus pierādījumu iegūšanai attālināti, nodrošinot tiesvedības integritāti, konfidencialitāti un uzticamību. Šie jauninājumi palīdz pārvarēt loģistikas problēmas, padarot tiesas procesus pieejamākus un nosakot jaunus uzticamības standartus. Tomēr pārrobežu pierādījumu iegūšana joprojām ir problēma.

G.1. Blokķēdes tehnoloģija drošai dokumentācijai (Lihtenšteina)

107. Attālinātās tiesas sēdēs blokķēdes tehnoloģija nodrošina iesniegto dokumentu un pierādījumu integritāti un drošību. Izmantojot blokķēdes tehnoloģiju, tiek garantēts, ka dokumentus pēc to iesniegšanas kā pierādījumus nav iespējams viltojami, tādējādi nodrošinot papildu drošību un uzticēšanos attālinātai tiesvedībai.

Avoti:

- <https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/blockchain-laws-and-regulations/liechtenstein/>
- <https://www.albanylawreview.org/article/75407.pdf>
- <https://www.liechtensteinusa.org/index.php/article/promoting-best-practices-and-protections-in-blockchain-technology>
- <https://practiceguides.chambers.com/practice-guides/blockchain-2024/liechtenstein/trends-and-developments/O17311>

H. Mutiskie tulki (19.-20. pamatnostādne)

108. Digitālais progress tiesas procesā un mutiskajā tulkošanā ir vērsts uz to, lai tiesnešiem, tulkiem un dalībniekiem būtu pilnīga piekļuve gan audio, gan vizuālajam saturam. Tas ir ļoti svarīgi, lai saglabātu taisnīgumu un pieejamību attālinātās tiesas sēdēs, kas ir salīdzināmas ar tradicionālajām klātienē tiesas sēdēm. Tiek pieliktas pūles, lai attālinātajās tiesas sēdēs iekļautu progresīvas tehnoloģijas, piemēram, uz mākslīgo intelektu balstītus transkripcijas un tulkošanas rīkus.

H.1. Mutiskā tulkošana patvēruma procedūrā (Eiropas Patvēruma aģentūra EUAA)

109. Praktiskajā rokasgrāmatā par mutisko tulkošanu patvēruma procedūrā, kas izstrādāta, piedaloties ES un trešo valstu ekspertiem, ir sniegtas būtiskas vadlīnijas par mutisko tulkošanu no attāluma. Tajā uzsverts, ka attālinātai mutiskajai tulkošanai ir nepieciešamas īpašas metodes un ka tā ir saistīta ar īpašām problēmām. Lai gan parasti priekšroka tiek dota un ir ieteicama mutiskā tulkošana klātienē, ir ļoti svarīgi pirms attālinātās intervijas laikus sagatavot visu nepieciešamo aprīkojumu. Svarīgi ir arī iepriekš vienoties ar tulku par rezerves saziņas metodēm un protokoliem, lai risinātu iespējamās savienojamības vai tehniskas problēmas. Ļoti svarīgi ir nodrošināt skaidru audio saziņu attālināto sesiju laikā, līdzīgi kā standarti, kas tiek sagaidīti tiešās saskarsmēs. Ja rodas problēmas ar dalībnieku dzirdamību vai redzamību, ir būtiski nekavējoties informēt tulku. Piemēram, ja iespējams, attālināto sesiju laikā var būt lietderīgi plānot biežākus pārtraukumus. Turklāt sesijas laikā ir svarīgi regulāri pārbaudīt, vai pieteikuma iesniedzējs saprot. Visaptverošu piezīmju veikšana un protokolu izveide ar tulkiem, lai risinātu iespējamās problēmas, var palīdzēt nodrošināt netraucētu norisi. Ja sesijas laikā rodas kādas problēmas, ļoti svarīgi ir nekavējoties sazināties ar tulkiem un īstenot iepriekš saskaņotus risinājumus. Šāda proaktīva pieeja palīdz saglabāt attālinātās mutiskās tulkošanas uzticamību un efektivitāti, nodrošinot taisnīgu piekļuvi un procesuālā taisnīguma ievērošanu.

Avoti:

- Praktiskais Rokasgrāmatapar Mutiskā tulkošana vietnē
Patvērums procedūru, Februāris 2024,
https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2024-02/2024-Practical-Guide-Interpretation-Asylum-Procedure-EN_0.pdf
- <https://research.aber.ac.uk/en/publications/report-remote-hearings-post-covid>

H.2. Vadlīnijas par nosaukšanas konvencijām un tehniskajām prasībām (Kanāda)

110. Līdsas un Grenvilas provinces pārkāpumu tiesa Ontario provincē attālinātās tulkošanas pakalpojumiem izmanto Zoom. Mutiskie tulki pievienojas virtuālām tiesas sēdēm, izmantojot video, lai sniegtu mutiskās tulkošanas pakalpojumus, ievērojot īpašas vadlīnijas par nosaukumiem un tehniskajām prasībām. Nodrošinātā platforma ļauj tulkiem nodrošināt tulkošanu reāllaikā, fiziski neatrodoties tiesas zālē. Tiek izmantotas pielāgotas programmatūras lietojumprogrammas, kas nodrošina vieglu pāreju starp valodām. Pastāv iespējas gan plānotiem, gan pēc pieprasījuma sniegt mutiskās tulkošanas pakalpojumus un atbalsts dažādiem mutiskās tulkošanas režīmiem, tostarp secīgajai un sinhronajai tulkošanai, saderība gan ar mutvārdu, gan zīmju valodas tulkošanu.

Avoti:

- <https://www.leedsgrenville.com/en/government/resources/Documents/POA/Interpreter-Guide-for-Remote-Hearings.pdf>

H.3. Tulka fiziska klātbūtne līdzās pieteikuma iesniedzējam (Francija).

111. Francijā ir noteikts, ka Valsts patvēruma tiesas video uzklaušanās laikā tulks ir fiziski klāt pie pieteikuma iesniedzēja. Tulka neesamībai līdzās pieteikuma iesniedzējam jābūt izņēmuma gadījumam, un tai jābūt pamatotai ar absolūtu neiespējamību nodrošināt tulku pieteikuma iesniedzēja valodā, kas varētu fiziski būt kopā ar viņu. Tikai šādā situācijā tulkam ir jāatrodas telpā, kurā notiek tiesas sēdes.

Avoti:

- https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000042775942/2021-05-01
- <http://www.cnda.fr/content/download/176710/1742484/version/2/file/Vademecum%20et%20annexes.pdf>

I. Atbilstošs valsts finansējums un resursi (32. pamatnostādne)

112. Daudzas valstis palielināja publisko finansējumu un resursus, lai veicinātu efektīvu videokonferenču izmantošanu tiesas procesos. Jo īpaši ir izveidotas valsts vienotas un valsts mēroga IKT/VK platformas. Šīm platformām var būt tādas funkcijas kā tiesas veidlapu vai pierādījumu dokumentu iesniegšana tīmeklī, dokumentu apmaiņa starp tiesas amatpersonām un pusēm, kā arī attālinātu tiesas sēžu organizēšana.

I.1. Via Video projekts (Ungārija)

113. Ungārijā Via Video projekts ir veicinājis valsts mēroga attālinātās uzklausišanas sistēmas ieviešanu. Pašlaik visas rajona tiesas, augstās tiesas, reģionālās apelācijas tiesas un Kūrija ir aprīkotas ar telekomunikāciju iekārtām, kas nodrošina videokonferenču piekļuvi visās tiesu ēkās. Tiesu procesu digitalizācija Ungārijā tiek veikta Digitālās tiesas projekta ietvaros, kura mērķis ir uzlabot tiesu administrācijas ātrumu un efektivitāti. Tas ietver tiesu dokumentu digitalizāciju, elektronisku piekļuvi tiesu dokumentiem, meklēšanas sistēmas izstrādi tiesu nolēmumu krājumam, izmantojot mākslīgo intelektu, un publisko reģistru pieejamību, izmantojot automatisku informācijas pārsūtīšanu.

Avoti:

- <https://birosag.hu/en/electronic-procedures>
- Atbilžu apkopojums CCJE Atzinumam Nr. 26 "Virzība uz priekšu: palīgtechnoloģiju izmantošana tiesu sistēmā", Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome CCJE(2023)1 - Ungārija, 127. un f. lpp.

I.2. SEGBIS - Audio un video informācijas sistēma (Türkiye)

114. SEGBIS ļauj reāllaikā attālināti piedalīties aizturētajām personām, ekspertiem un lieciniekiem tiesas sēdēs, izmantojot videokonferenci. SEGBIS nodrošina drošu un uzticamu audio un video pārraidi, saglabājot tiesas procesa integritāti. Tas ir īpaši noderīgi krimināllietās, samazinot nepieciešamību fiziski transportēt aizturētās personas un uzlabojot drošību.

Avoti:

- Atbilžu apkopojums CCJE Atzinumam Nr. 26 "Turpinot virzību uz priekšu: palīgtechnoloģiju izmantošana tiesu sistēmā", Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome CCJE(2023)1 - Türkiye, 253., 255. - 259. lpp.
- <https://assets.ccch.net/docs/eafd3a7a-f239-46f6-85a9-1d03fa6a7c34.pdf>
- <https://www.morogluarseven.com/news-and-publications/virtual-justice-in-turkey-where-we-are-and-what-to-expect-from-the-future/>
- <https://www.researchgate.net/publication/364123375>

I.3. Portāls Citius (Portugāle)

115. Portāls Citius ir Portugāles civiltiesību sistēmas galvenā digitālā platforma. Lai gan pats portāls Citius tieši nenodrošina videokonferenču rīkošanas iespējas, tas ir daļa no plašākas digitālās ekosistēmas, kas ietver šādus rīkus. Portugāles tiesas var rīkot liecinieku uzklausišanu, izmantojot videokonferenci, tādējādi ļaujot pusēm piedalīties attālināti. Citius ļauj elektroniski ierosināt un izskatīt tiesvedības lietas, digitalizējot lietas materiālus un dokumentus, platforma atvieglo visu pušu piekļuvi nepieciešamajai informācijai videokonferences laikā.

Avoti:

- <https://www.citius.mj.pt/portal/default.aspx>

- <https://tribunais.org.pt/Publicacoes/Distribuicao-de-processos/Consultar-distribuicao-de-processos-judiciais>
- https://e-justice.europa.eu/319/EN/facilities_in_eu_countries?PORTUGAL&member=1
- https://e-justice.europa.eu/content_automatic_processing-280-pt-maximizeMS_EJN-en.do?member=1
- https://mais.justica.gov.pt/wp-content/uploads/2024/03/livro_prr-2024-03-22-EN-digital.pdf
- Atbilžu apkopojums CCJE Atzinumam Nr. 26 "Turpinot virzību uz priekšu: palīgtehnoloģiju izmantošana tiesu sistēmā", Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome CCJE(2023)1 - Portugāle, 193.-204. lpp.
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/portugal>

1.4. Digitālie pasākumi, kas aptver visu tiesvedību (Skotija)

116. Digitālie pasākumi, kas pašlaik ir pieejami Skotijas tiesās, aptver visu lietas dzīves ciklu no prasības iesniegšanas, cauri visiem procesa posmiem līdz galīgajai pierādījumu sniegšanas sēdei.

: ICMS (Integrētā lietu pārvaldības sistēma) - tiesas procesu un tiesas sēžu pārvaldībai; Civil Online - prasību iesniegšana un virzība tiešsaistē (tikai atsevišķās lietās, tiks ieviesta plašāk); Objective Connect - sadarbības platforma dokumentāro pierādījumu apmaiņai; un Cisco Webex - videokonferenču platforma. Šo rīku izmantošana tagad ir plaši izplatīta. Ja šie rīki ir pieejami, tos izmanto kā standarta, ja vien nav iemesla to nedarīt, piemēram, ja vienai no pusēm ir nelabvēlīgas digitālās iespējas.

Avoti:

- <https://www.gov.scot/publications/civil-justice-systems-pandemic-response/pages/3/>
- <https://www.scotcourts.gov.uk/docs/default-source/aboutscs/reports-and-data/reports-data/scts-digital-strategy---final.pdf?sfvrsn=4>
- <https://www.scotcourts.gov.uk/taking-action/civil-online-gateway/welcome2>
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/scotland>

1.5. Digitālā transformācija (Rumānija)

117. Tieslietu ministrija 2022. gada oktobrī apstiprināja finansējumu pirmajam projektam, kas saistīts ar "digitālās transformācijas" stratēģiju, kas ļauj tiesās un Tieslietu ministrijā iegādāties un izvietot tīkla aprīkojumu sakaru un datu drošībai, kā arī apstrādes un glabāšanas iekārtas.

Avoti:

- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/romania>
- Atbilžu apkopojums CCJE Atzinumam Nr. 26 "Virzība uz priekšu: palīgtehnoloģiju izmantošana tiesu sistēmā", Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome CCJE(2023)1 - Rumānija.

1.6. Visaptverošs lietu portāls (Lietuva)

118. Lietu apstrādes sistēmā LITEKO ir visaptverošs lietu portāls, kas tiesai un tiesvedības pusēm nodrošina piekļuvi visiem tiesvedības posmiem. Portālā var augšupielādēt un atrast visus lietas materiālus un tiesas sēžu audioierakstus. Lietuvas Padome

Tiesu iestāžu padome arī jau 2021. gadā CEPEJ pamatnostādnes iekļāva valsts ieteikumos par videokonferenču rīkošanu tiesas procesā⁴⁸).

Sources:

- <https://pub.norden.org/temanord2022-518>
- Atsevišķas valstu labās prakses piemēri, CEPEJ-GT-CYBERJUST(2021)11, 3. lpp.
- Atbilžu apkopojums CCJE Atzinumam Nr. 26 "Virzība uz priekšu: palīgtehnoloģiju izmantošana tiesu sistēmā", Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome CCJE(2023)1 - Lietuva, 155. - 166. lpp.

1.7. Tiesu iestāžu proaktīva loma pārmaiņu veicināšanā (Sanmarīno)

119. Sanmarīno tiesu sistēma piedzīvo pārejas un tehnoloģiskās modernizācijas posmu, kura pamatā ir valdības, tiesu iestāžu un Sanmarīno juristu profesionālās asociācijas konsultācijas. COVID-19 ir darbojies kā katalizators, pieprasot nekavējoties piemērot IT rīkus tiesvedībā. Finanšu likumos ir īpaši piešķirti finanšu resursi, lai atbalstītu šo modernizācijas procesu. Turklāt šiem centieniem tiek veltīti tehnoloģiskie un cilvēkresursi, aktīvi iesaistot visas iesaistītās puses un jo īpaši tiešā un tūlītējā dialogā starp visām jurisdikcijā iesaistītajām pusēm.

Avoti:

- Atbilžu apkopojums CCJE Atzinumam Nr. 26 "Virzība uz priekšu: palīgtehnoloģiju izmantošana tiesu sistēmā", Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome CCJE(2023)1 - Sanmarīno, 225. lpp.

1.8. Tiesu zāļu un ieslodzījuma vietu aprīkošana (Francija)

120. Francijā kopš 2018. gada Tieslietu ministrijas digitālās pārveides plāna ietvaros Tieslietu ministrijas digitālās pārveides plāna ietvaros tiesu iestāžu IT budžets ir palielināts vairāk nekā divas reizes. Daļa no budžeta ir paredzēta aprīkojuma (ekrānu un piederumu), kas ļauj izmantot videokonferences tiesās un ieslodzījuma vietās, izvietojumam. Pašlaik šī izvietojuma notiek ar ātrumu aptuveni 50 telpas gadā.

Avoti:

- <https://www.senat.fr/rap/l23-128-318/l23-128-3186.html#fn35>

J. Patiesa uzklausišanas pieredze (33. pamatnostādne)

121. Arvien vairāk valstu pieliek ievērojamas pūles, lai radītu reālistisku uzklausišanas pieredzi, nodrošinot pilnīgu komunikāciju un mijiedarbību starp visām iesaistītajām pusēm un uzklausāmo personu. Mērķis ir nodrošināt videokonferences dalībniekiem klātbūtnes sajūtu uzklausišanas laikā. Tehnoloģijas mērķis ir centrēt attēlu uz dalībniekiem un ļaut novērot runātāja ķermeņa valodu.

J.1. Virtuālās tiesas zāles izmēģinājuma projekts (Islande)

122. Islande ir īstenojusi Virtuālās tiesas zāles izmēģinājuma projektu, kura mērķis ir izmantot progresīvus videokonferenču rīkus, kas pielāgoti tiesu vajadzībām, nodrošinot skaidru audio un vizuālo pārraidi, kas ir ļoti svarīga, lai saglabātu liecību integritāti un nodrošinātu efektīvu saziņu.

⁴⁸Sk: Tieslietu padomes 2021. gada 27. augustā apstiprinātos ieteikumus par attālinātām tiesas sēdēm - Rekomendācijas par attālinātām tiesas sēdēm, kas apstiprinātas Tiesību Padomes 2021. gada 27. augusta 27 d.

starp visiem dalībniekiem. Sistēma ietver arī tādas funkcijas kā dokumentu koplietošana reāllaikā un privātas virtuālās telpas klienta un advokāta konsultācijām tiesas sēžu laikā.

Avots: Latvijas Republikas Augstākās tiesas tieslietu padomes locekļu un advokātu biroja, kas darbojas kā advokātu birojs,

- <https://www.ruv.is/english/2021-02-23-icelands-vr-courtroom/>
- <https://www.112.is/en/resources/syndardomssalur>
- https://www.researchgate.net/publication/378476240_Testifying_in_Court_Virtual_Reality_as_a_Preparation_Strategy_for_Survivors_of_Sexual_Violence_in_Iceland

J.2. Tiesu modernizācijas procesa turpināšana (Latvija)

123. Tiesu procesa digitalizācija Latvijā notiek jau daudzus gadus, un tiesas jau kopš 2006. gada sazinās, izmantojot elektronisko platformu. Tiesas un tiesībsardzības iestādes tika aprīkotas ar videokonferenču risinājumiem, lai atbalstītu attālinātas tiesas sēdes. Tiesas sēdes tiek ierakstītas audio un video formātā, kas ļauj pusēm katrā instancē piekļūt sēdes digitālajiem ierakstiem. Pašlaik tiesas palielina tīkla ātrumu un modernizē WiFi aprīkojumu un centrālo infrastruktūru. Turklāt ir sasniegts mērķis 100 % tiesnešu nodrošināt ar klēpj datoriem, un gandrīz 50 % visu tiesas darbinieku ir aprīkoti ar klēpj datoriem. Tiesu kabinetos un tiesu zālēs ir uzstādīti jauni ātrgaitas skeneri un augstas izšķirtspējas dokumentu kameras. Pašlaik 54 % no visām tiesu zālēm ir aprīkotas ar videokonferenču iespējām.

Avoti:

- <https://pub.norden.org/temanord2022-518/>
- https://commission.europa.eu/document/download/fea85ed5-044a-493d-a3aa-c5dfb00efe26_en?filename=87_1_52802_input_mem_latvia_en.pdf
- https://e-justice.europa.eu/319/EN/facilities_in_eu_countries?LATVIA&member=1
- <https://assets.hcch.net/docs/11815546-3032-464d-8590-2609a196ab61.pdf>

J.3. Augstas kvalitātes videokonferenču tehnoloģija (Zviedrija)

124. Zviedrijas tiesas izmanto augstas kvalitātes videokonferenču tehnoloģiju, lai nodrošinātu skaidru audio un video pārraidi, saglabājot liecību integritāti un nodrošinot, ka visi dalībnieki var efektīvi sazināties. Šobrīd visas 650 tiesas sēžu zāles Zviedrijā ir aprīkotas attālinātai liecinieku liecību sniegšanai un sinhronajai tulkošanai. Tehnoloģija ietver arī tādas funkcijas kā dokumentu koplietošana reāllaikā un privātas virtuālās telpas klientu un advokātu konsultācijām tiesas sēžu laikā.

Avoti:

- https://www.cisco.com/c/dam/global/sv_se/solutions/collaboration/working-from-home/docs/cisco_report_on-virtual-meetings--why-and-how-sweden-will-become-the-world-leader.pdf
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/sweden>
- Zviedrijas Valsts tiesu administrācijas Juridiskā departamenta juridiskā padomniece Karin Wennberg Boberg (Karin Wennberg Boberg Boberg), Zviedrijas Valsts tiesu administrācijas juridiskā departamenta juridiskā padomniece, ECN semināram Nr. 8 "Laba prakse tiesas sēžu rīkošanā attālināti".

J.4. Standarta kameras kadrējums dažādos tiesas sēdes posmos (Francija)

125. Francijā video uzklausišanas valsts patvēruma tiesā ir iedalītas sešos atsevišķos posmos "Vadumecum par video uzklausišanu valsts patvēruma tiesā". Katram no šiem posmiem Vadumecum ir sniegts standarta uzstādījums dažādām kamerām (tuvplāna vai platleņķa) - viena tiesas sēžu zālei, kurā atrodas tiesa, un viena attālinātajai sēžu zālei.

kurā atrodas pieteikuma iesniedzējs un viņa advokāts. Šāda videokonferences plānošanas mērķis ir padarīt to pēc iespējas līdzīgāku klātienē tiesas sēdei un nodrošināt labu izpratni par katra tiesas sēdes dalībnieka pozīciju.

Avoti:

<http://www.cnda.fr/content/download/176710/1742484/version/2/file/Vademecum%20et%20annexes.pdf>

K. Norādījumi dalībniekiem (35. pamatnostādne)

126. Tiesvedības dalībniekiem pirms tiesas sēdes ir jāsaņem visaptveroši norādījumi par sagaidāmo uzvedību, pienākumiem un procesuālajām normām. Šī informācija ir būtiska, lai nodrošinātu, ka visas puses apzinās savas lomas un pienākumus, kas palīdz veicināt taisnīgu un efektīvu tiesas procesu. Lai uzlabotu pieejamību, daudzas valstis šos norādījumus dara pieejamus tiesu oficiālajās tīmekļa vietnēs. Turklāt tiek nodrošināti mācību videomateriāli, lai palīdzētu dalībniekiem iepazīties ar tiesas procedūram un tehnoloģiskajiem rīkiem, ko izmanto virtuālās vai attālinātās tiesas sēdēs. Dalībniekiem un novērotājiem parasti tiek sniegti padomi par tehniskajām prasībām un ieteikumi konkrētām platformām, piemēram, par nepieciešamo aparatūru un programmatūru. Viņi saņem soli pa solim sniegtas instrukcijas un ekrānšāviņus, kas palīdz instalēt un pieslēgties platformai. Norādījumi attiecas uz to, kad un kā izmantot tādas funkcijas kā mikrofoni, kameras un ekrāna koplietošana, kā arī uz bieži uzdotajiem jautājumiem, padomiem par problēmu novēršanu un pasākumiem, kas jāveic, ja uzklaušanās laikā rodas tehniskas grūtības. Praktiskie padomi uzklaušanās dalībniekiem ietver iepriekšēju sagatavošanos un izmēģinājuma braucienus, tiesvedības dalībnieku un liecinieku sagatavošanu, apsvērumus pašpārstāvētiem tiesvedības dalībniekiem un konkrētu jautājumu iepriekšēju risināšanu ar tiesnesi vai tiesas sekretāru. Turklāt dalībniekiem tiek sniegti padomi par uzklaušanās etiķeti un pieklājību, dokumentu pārvaldību uzklaušanās laikā, ekrāna lietošanas padomiem un efektīvām aizstāvības stratēģijām virtuālajā vidē.

K.1. Skaidra informācija tiesas lietotājiem (Īrija)

127. Īrijā ir sniegtas skaidras, kodolīgas un lietotājam draudzīgas instrukcijas tiesu lietotājiem par attālinātām tiesas sēdēm ar atsaucēm uz juridiskiem avotiem gan civilietās, gan kriminālietās. Tajā ir uzsvērts, ka attālinātās tiesas sēdes dalībniekiem ir tāda pati aizsardzība kā tad, ja viņi būtu fiziski klātesoši tiesā, un tiesa saglabā tādas pašas pilnvaras. Tajā arī noteikts, ka traucēt kādas personas dalību attālinātā tiesas sēdē vai traucēt izmantotās tehnoloģijas ir noziedzīgs nodarījums.

Avoti:

- <https://www.citizensinformation.ie/en/justice/witnesses/remote-hearings-and-video-link-evidence>
- <https://www.courts.ie/remotecourts>
- <https://www.eolasmagazine.ie/digitising-the-courts>

K.2. Norādījumi un īpaši pielāgoti videomateriāli (Nīderlande)

128. Tīmekļa vietnē Rechtspraak.nl ir sniegti detalizēti norādījumi par tehniskajām prasībām un iestatīšanas procedūram dažādām ierīcēm un platformām, nodrošinot daudzplatformu pieejamību. Videoklipā ir parādīts, kā darbojas tiesas sēde tiešsaistē.. Tā piedāvā vizuālu ceļvedi, kas izskaidro virtuālās tiesvedības procesu un etiķeti, palīdzot pilsoņiem saprast, ko sagaidīt un kā orientēties digitālajā tiesas zālē. Tehniskais atbalsts ir vēl viens būtisks aspekts, kas aplūkots tīmekļa vietnē. Pilsoņi var sazināties ar Rechtspraak Servicecentrum (RSC), lai saņemtu palīdzību, tostarp audio un video savienojumu testēšanu pirms sēdes. Instrukcijās ir arī risinātas drošības un privātuma problēmas. Turklāt tīmekļa vietnē ir sniegti skaidri norādījumi par to, kā droši iesniegt dokumentus un parakstītus materiālus.

Avoti:

- <https://www.rechtspraak.nl/online-zittingen-en-overleggen>

K.3. Sīki izstrādātas un speciālistiem pielāgotas instrukcijas (Austrālija)

129. Viktorijas Augstākā tiesa ir izveidojusi visaptverošas un detalizētas vadlīnijas praktizējošiem speciālistiem par videokonferenču izmantošanu un attālinātu tiesas sēžu vadīšanu, kas pieejamas tiešsaistē. Šie norādījumi ir pieejami ne tikai teksta formātā, bet arī ierakstu un tīmekļa semināru veidā, tostarp pielāgotas pamācības. Attālo uzklauššanu dalībnieki saņem praktiskus ieteikumus par to, kā rīkoties saskaņā ar piemērojamiem tiesību aktiem, labāko praksi un tiesas etiķeti.

Avoti:

- <https://www.supremecourt.vic.gov.au/going-to-court/virtual-hearings/virtual-hearings-practitioners-fact-sheet>
- <https://www.supremecourt.vic.gov.au/going-to-court/virtual-hearings/virtual-hearings-tips-and-tricks-for-practitioners>
- <https://www.supremecourt.vic.gov.au/about-the-court/publications/the-dos-and-donts-of-virtual-hearings-webinar>

K.4. Lietotājam draudzīgas instrukcijas dalībniekiem (ASV un Kanāda)

130. Labāko praksi advokātiem, kas pārstāv klientus attālinātās vai virtuālās tiesas sēdēs, ir izdevusi Kolumbijas apgabala Juridiskās palīdzības biedrība. Norādījumi izceļas ar skaidru un lietotājam draudzīgu valodu, padarot procedūras pieejamas gan advokātiem, gan viņu klientiem. Tajās ir ietverti tādi būtiski aspekti kā tehniskās prasības, etiķete uzklauššanas laikā un stratēģijas, kā vislabāk pārstāvēt klientu. Tās ietver praktiski izmantojamus padomus, kas palīdz advokātiem orientēties virtuālo uzklauššanu niansēs, nodrošinot profesionalitāti un efektivitāti.

131. Konektikutas rokasgrāmata par attālinātām uzklauššanām advokātiem un pašpārstāvētām pusēm ir vērtīgs resurss, kas piedāvā būtiskus norādījumus, kā orientēties virtuālās tiesas sēžu zāles sarežģītajā vidē. Lietojumprogrammu ekrānu uzņēmumu iekļaušana uzlabo lietojamību, nodrošinot vizuālus palīg līdzekļus, kas izskaidro tehniskos iestatījumus un procedūras.

132. Ontārio Augstākās tiesas (Superior Court of Justice) sniegtā labākā "Attālo tiesas sēžu prakse" ir visaptverošs resurss, kas piedāvā būtiskas vadlīnijas virtuālo tiesas procesu dalībniekiem. Cita starpā tajā dalībniekiem tiek ieteikts aizvērt nevajadzīgas lietojumprogrammas un koncentrēties uz tiesas sēdi, kas palīdz mazināt traucējumus un nodrošināt raitāku tiesas procesu.

Avots: Latvijas Republikas Augstākās tiesas (turpmāk - Tiesa), Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis:

- <https://wclawyers.org/wp-content/uploads/2020/04/Best-Practices-for-Attorneys-Handling-Virtual-Hearings.6-8-20-c2.pdf>
- <https://jud.ct.gov/HomePDFs/ConnecticutGuideRemoteHearings.pdf>
- <https://www.ontariocourts.ca/scj/files/best-practices-remote-hearings.pdf>

K.5. Lietotāja rokasgrāmata juridisko profesiju pārstāvjiem, dalībniekiem un sabiedrībai (Kanāda).

133. Kvebekas valdība publicēja "Lietotāja rokasgrāmatu juridisko profesiju pārstāvjiem, citiem partneriem, dalībniekiem un sabiedrībai par piekļuvi tiesas sēdēm, izmantojot tehnoloģiskos līdzekļus". Šajā rokasgrāmatā ir iekļauta informācija par noteikumiem, kas jāievēro uzklauššanas laikā (aizliegums ierakstīt vai pārraidīt uzklauššanu, aizliegums kopīgot saņemtas savienojuma saites), vispārīgi norādījumi par pareizu uzklauššanas norisi (mikrofonu izslēgšana, "tērzēšanas" funkcijas neizmantošana) un etiķeti (atrašanās vienatnē klusā telpā, izvairīšanās no nepiemērota fona, tiesneša atļaujas gaidīšana, lai varētu runāt). Tā

ietverta arī tehniska informācija par to, kā piedalīties vai apmeklēt tiešsaistes tiesas sēdi, kas sniegta ļoti saprotamā un pamācošā veidā (tehniskie priekšnoteikumi un instalēšanas testēšana, Microsoft Teams lietojumprogrammas lejupielāde, savienojuma saites saņemšana, pievienošanās tiesas sēdei, pieejamās funkcijas, ieteikumi dažādu tehnisku jautājumu risināšanai).

Avoti:

- https://cdn-contenu.quebec.ca/cdn-contenu/adm/min/justice/publications-adm/palais-justice-adm/MJQ_Guide_Audience_Teams-public_VF.pdf

L. Tiesas pieklājība un autoritāte (35. pamatnostādne in fine)

134. Vairākas valstis pašlaik tieši risina jautājumu par etiķeti un autoritāti tiesās, kas ir kļuvis aktuāls, ņemot vērā pandēmijas laikā gūto neviennozīmīgo pieredzi. Tradicionālās tiesu prakses pielāgošana virtuālajai videi šķiet lietderīga, lai saglabātu tiesvedības integritāti.

L.1. Rīcības rokasgrāmata par attālu ierašanos tiesā (Kanāda)

135. Albertas tiesas Rīcības rokasgrāmatā par attālinātu ierašanos, kas publicēta 2022. gadā un atjaunināta 2024. gadā, ir iekļautas dažādas labas prakses un etiķetes punkti, lai nodrošinātu, ka dalība attālinātā tiesas sēdē ir efektīva un respektē tiesas svinīgumu. Šis gaidu saraksts atspoguļo minimālās prasības attiecībā uz virtuālo uzstāšanos, un tas nav izsmeljošs. Rokasgrāmatā ir uzsvērts, ka attālināta piedalīšanās tiek uzskatīta par tiesas sēdi, un dalībniekiem ir jāģērbjas tā, it kā viņi fiziski atrastos tiesas zālē. Advokātiem ir jāvalkā lietišķs apģērbs. Ir aizliegts izmantot nepiemērotus profilus vai fona fotoattēlus, un advokātiem ir jābūt profesionāla izskata fonam. Dalībniekiem jāuzvedas tā, it kā viņi fiziski atrastos tiesas zālē, atturoties no ēšanas vai dzeršanas, izņemot ūdeni. Tiesvedības laikā nav atļauts smēķēt, arī elektronisko cigareti. Turklāt advokātam ir jālieto austiņas ar mikrofonu, un pusēm, ja iespējams, tās ir jāizmanto.

Avoti: "Tiesas sēdes, kurās piedalās advokāti, ir saistītas ar advokātu un advokātu birojiem:

- [https://albertacourts.ca/docs/default-source/pc/provincial-court-of-alberta-conduct-guide-for-remote-appearances-\(february-9-2022\).pdf?sfvrsn=544cccc83_19](https://albertacourts.ca/docs/default-source/pc/provincial-court-of-alberta-conduct-guide-for-remote-appearances-(february-9-2022).pdf?sfvrsn=544cccc83_19)
- Comp. <https://www.ontariocourts.ca/scj/notices-and-orders-covid-19/remote-hearings/>

L.2. Rīcības rokasgrāmata dalībniekiem, kuri pievienojas uzklaušīšanai attālināti (Kanāda)

136. Kvebekā Augstākā tiesa, Kvebekas tiesa un municipālās tiesas 2020. gadā pieņēma "Vadlīnijas tehnoloģiju izmantošanas regulēšanai tiesas zālē un to dalībnieku uzvedībai, kuri pievienojas tiesas sēdei attālināti". Šīs pamatnostādnes tika pārskatītas 2022. gadā, un tās ir pieejamas tiešsaistē. Tajās ir ietverts noteikumu kopums, kuru mērķis ir nodrošināt minimālo etiķetes līmeni hibrīdās tiesas sēdēs. Tajos aplūkoti dažādi aspekti, piemēram, dalībnieku ģērbšanās, uzvedība un valoda, izmantotā telpa, saziņa starp dalībnieku un viņa advokātu, aprīkojums, fons, ierakstīšana un raidīšana, kā arī ēdiens un dzērieni.

Avoti:

- <https://courduquebec.ca/fileadmin/cour-du-quebec/centre-de-documentation/toutes-les-chambres/LignesDirectricesTechnologies.pdf>

L.3. Laba uzvedība un tiesas iestāde (ASV)

137. Teksasas Tiesiskuma pieejamības komisijas "Labākā prakse tiesām tiesas sēdes palielināšanā, iesaistot pašpārstāvētus lietas dalībniekus" iesaka dalībniekiem "ģērbties atbilstoši, it kā viņi piedalītos tiesas sēdē klātienē". Ziemeļdakotas tiesu "Sagatavošanās attālinātai tiesas sēdei" (Preparing for Your Remote

Uzklausīšanai attālinātā tiesas sēdē" rokasgrāmata iesaka dalībniekiem "izvēlēties piemērotu, klusu vietu, kur nav traucējošu faktoru" un "saglabāt cieņu un profesionalitāti uzvedībā un runā". Luiziānas Augstākās tiesas rokasgrāmātā "Labākā prakse attālinātās apelācijas lietu izskatīšanā" teikts, ka "tiesas attālinātās tiesas sēdēs saglabā tādu pašu autoritāti un pieklājības prasības kā klātienē sēdēs". Minesotas Tiesu iestādes tīmekļa vietnē "Attālinātās uzklausīšanas" norādīts, ka tiesām ir "iespēja izslēgt vai izslēgt traucējošus dalībniekus no attālinātās uzklausīšanas". Šī labā prakse ir atspoguļota daudzās citās valstu pamatnostādnēs.

Avoti:

- Teksasas Tiesiskuma pieejamības komisija - "Labākā prakse tiesām attālinātās tiesas sēdēs, kurās piedalās pašpārstāvētie lietas dalībnieki": www.texasattj.org.
- Ziemeļdakotas tiesas - "Sagatavošanās attālinātai uzklausīšanai": www.ndcourts.gov
- Luiziānas Augstākā tiesa - "Labākā prakse attālinātās apelācijas lietu izskatīšanā": www.lasc.org.
- Minesotas Tiesu departaments - "Tālvadības tiesas sēdes": www.mncourts.gov.

L.4. Augstākās tiesas priekšsēdētāja praktiskie norādījumi par tiesas pilnvarām (Kenija)

138. Kenijas Augstākās tiesas priekšsēdētājs ir izdevis sīki izstrādātas vadlīnijas, lai virtuālo tiesas sēžu laikā ievērotu stingru pieklājību. Advokātiem un visiem dalībniekiem šajās sēdēs ir jābūt atbilstoši ģērbtiem. Lai saglabātu tiesas sēdes svinīgumu, un saskaņā ar tiesas norādījumiem advokāti var ierasties savos halātos vai atbilstošā profesionālā apģērbā. Kārtībai un disciplīnai ir jābūt ievērotai visas tiesas sēdes laikā. Nevienam nedrīkst runāt, ja vien tiesa nav devusi atļauju. Visiem mikrofoniem jābūt izslēgtiem, līdz tiek dots vārds, un kamerām jābūt ieslēgtām. Advokātiem un dalībniekiem jāievēro tādas pašas pieklājības prasības kā fiziskā tiesas zālē. Uzmanējot tiesu, advokātiem un lietas dalībniekiem jārunā lēni un ar pārtraukumiem jāizdara pauzes, lai varētu veikt mutisku tulkojumu. Turklāt iesniegumiem jābūt kodolīgiem un precīziem, izvairoties no dokumentu satura atkārtošanas.

Avoti:

- <http://kenyalaw.org/kl/index.php?id=11536>

M. Kiberdrošība (42. pamatnostādne)

139. Kiberdrošībai ir būtiska nozīme attālinātās tiesas sēdēs, nodrošinot tiesas procesa integritāti, konfidencialitāti un pieejamību. Tas ietver drošu saziņas kanālu ieviešanu, šifrētu videokonferenču rīku izmantošanu un stingru dalībnieku autentifikācijas protokolu izveidi. Kiberdrošības aizsardzības pasākumi ir nepieciešami, lai saglabātu sabiedrības uzticību tiesu sistēmai.

M.1. Privātuma, drošības un konfidencialitātes apsvērumi (Kanāda)

140. Pamatnostādnes "Atvērtās tiesas: "Pamatnostādnes "Atklātās tiesas: privātuma, drošības un konfidencialitātes apsvērumi, kas izriet no virtuālās piekļuves publiskām tiesas sēdēm"" uzsver būtiskus apsvērumus un labo praksi, lai novērtētu, vai un kā privātuma, drošības un konfidencialitātes jautājumus var droši un pienācīgi risināt virtuālajā tiesas vidē, jo īpaši, nodrošinot virtuālu piekļuvi tiesas sēdēm plašsaziņas līdzekļiem un sabiedrībai.

Avoti:

- <https://www.fja.gc.ca/COVID-19/pdf/Open-Court-Privacy-Security-and-Confidentiality.pdf>

M.2. Tieslietu informācijas sistēmu drošības politika (Itālija)

141. Itālijas Tieslietu ministrija ir izstrādājusi visaptverošu drošības stratēģiju, kas sīki izklāstīta tās plānā "Piano per la Sicurezza Informatica dell'Amministrazione della Giustizia". Šajā plānā ir izklāstīti piekļuves kontroles pasākumi tīkliem un darbstacijām un uzsvēta koordinācija ar valsts kiberdrošības iestādēm, tostarp Drošības informācijas departamentu (DIS). Galvenā iniciatīva

ietver tīkla piekļuves kontroles (NAC) sistēmu ieviešanu, lai pārvaldītu un novērstu nesankcionētu piekļuvi visā tieslietu infrastruktūrā.

Avoti:

- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/italy>
- <https://ca-salerno.giustizia.it/cmsresources/cms/documents/Piano%20per%20la%20Sicurezza%20Informatica%20dell'Amministrazione%20della%20Giustizia%202021.pdf>

M.3. Videokonferenču iekārtas ar end-to-end šifrēšanu (Honkonga)

142. Lai piedalītos civilprocesa attālinātajās sēdēs, pusēm jābūt aprīkotām ar videokonferenču iekārtu ("VC vienība"). Pastāv trīs VC vienības iespējas, proti, aparatūras iespēja, programmatūras iespēja un pārlūkprogrammas iespēja. Gan aparatūras, gan programmatūras variantu gadījumā pusēm ir jānodrošina, ka to VC vienības atbalsta tiešu end-to-end šifrēšanu ar tiesu sistēmas videokonferenču iekārtām un šifrēšanas protokolu. Lai tiesas lietotāji varētu piedalīties attālinātās tiesas sēdēs, izmantojot standarta tīmekļa pārlūkprogrammas un parastas datorierīces, ir ieviesta pārlūkprogrammā balstīta iespēja. Šai iespējai ir end-to-end šifrēšana, ko pārvalda Tiesu sistēmas videokonferenču servera sistēma. Dalībnieki saņem unikālu sanāksmes pieteikšanās ID un piekļuves kodu identitātes autentifikācijai, kas nodrošina drošu piekļuvi un novērš nesankcionētu iekļūšanu.

Avoti:

- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/hong-kong>

M.4. Konfidenciāla saziņa ar advokātu (Nīderlande)

143. Nīderlandē policija, prokuratūra, cietumu sistēma un tiesu iestādes izmanto īpašas sistēmas iekšējai un ārējai saziņai, un starptautiskas un pārrobežu videokonferences notiek katru dienu. Nīderlandē ir ieviesta mūsdienīga lietojumprogramma, kas ļauj nodrošināt advokāta un klienta sarunu konfidencialitāti. Šīs sistēmas pamatā ir standarta videokonferenču platforma, tā ir sadarbībspējīga, lai visas puses varētu viegli piedalīties. Nākamajā gadā tiks ieviesta jauna e-tiesas videokonferenču sistēma. Šai videokonferenču sistēmai ir savs tiesas zāles izskats, un tā piedāvā plašas iespējas tiesnešiem vadīt tiesas sēdi, uzņemt puses konkrētos vestibilos, atbalstīt attālinātos tulkus un iepriekš pārbaudīt tiesvedības pušu savienojumus.

Avots: Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis:

- Daudzpusēja pārrobežu videokonferenču uzlabošanas iniciatīva "Handshake", 1.a darba virziens, D1a Tiesu iestāžu izmantošanas gadījumi ar augstu pārrobežu videokonferenču radīto ieguvumu, 17.-18. lpp.

N. Apmācība (55. pamatnostādne)

144. Vairākas jurisdikcijas ir ieviesušas mācību programmas, lai uzlabotu attālinātās tiesvedības efektivitāti, kuru mērķis ir iepazīstināt tiesu iestāžu darbiniekus ar būtiskiem sistēmas elementiem un labu praksi. Jaunās e-mācību platformas nodrošina interaktīvus rīkus, piemēram, videoklipus un podkāstus, kas ļauj tiesu iestāžu darbiniekiem piekļūt mācību materiāliem sev ērtā laikā. Tiešsaistes apmācība tiesnešiem un tiesu darbiniekiem ietver tīmekļa seminārus un tīmeklī balstītus kursus, kas simulē klātienēs sesiju sadarbības raksturu. Turklāt tiesnešu aptaujās ir uzsvērtā nepieciešamība pēc rūpīgas apmācības, lai risinātu tādas problēmas kā tieša kontakta trūkums un tehniskas problēmas, nodrošinot, ka tiesneši ir labi sagatavoti, lai efektīvi vadītu attālinātās tiesas sēdes.

N.1. Apmācības, kurās iepazīstina ar videokonferenču sistēmu (Bosnija un Hercegovina)

145. Bosnijā un Hercegovinā tiesnešu un prokuroru izglītības centri organizē apmācības par informācijas tehnoloģiju izmantošanu tiesu sistēmā. Šajās nodarbībās tiesu iestāžu darbinieki tiek iepazīstināti ar videokonferenču sistēmu un tiek uzsvērtas tās priekšrocības. Apmācībās tiek aplūkoti sistēmas efektīvai izmantošanai nepieciešamie pamatelementi, kā arī labas prakses piemēri un tās piemērošana Bosnijas un Hercegovinas tiesu sistēmā. Parasti mācībās piedalās tiesu iestāžu darbinieki, kuri specializējas informācijas tehnoloģiju jomā.

Avoti:

- Informāciju sniedza Esad Ibrahimović, Sistēmski administrator II, Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, Bosnijas un Hercegovinas Augstākā tiesnešu un prokuroru padome.

N.2. Eiropas Tiesiskās apmācības tīkla (EJTN) iniciatīva

146. EJTN ir aktīvi iesaistījies tiesnešu profesionāļu apmācībā visā Eiropā par attālinātām tiesas sēdēm. Cita starpā EJTN rīko seminārus, kuros demonstrē attālināto uzklaušīšanu potenciālu.

Avoti:

- <https://ejtn.eu>.
- <https://ejtn.eu/wp-content/uploads/2024/07/EJTN-Publication-The-Rule-of-Law-and-the-Good-Administration-of-Justice-in-the-Digital-Era.pdf>

N.3. Nacionālās Tiesnešu koledžas (NJC) (ASV) tiešsaistes apmācības.

147. Valsts Tiesnešu koledža (NJC) piedāvā vairākas tiešsaistes apmācības iespējas tiesnešiem un tiesu darbiniekiem. Tā piedāvā tīmekļa seminārus par tēmām, kas saistītas ar tiešsaistes tiesvedībām un tiesas sēdēm, tostarp par zvērināto vadību virtuālā vidē. NJC piedāvā tīmeklī balstītus kursus, kas atkārtο klātienē kursu koleģiālo atmosfēru, ļaujot tiesnešiem sazināties ar kolēģiem no visas valsts. Apmācībās tiek uzsvērtas arī problēmas, kas saistītas ar attālināto tiesas sēžu mācību īstenošanu, piemēram, nepieciešamība nodrošināt elastību tiesas savstarpējā saziņā, jo īpaši lietās, kurās iesaistīti bērni, un IT izstrādātāju iesaistīšanas nozīme, lai nodrošinātu, ka rīki atbilst tieslietu speciālistu vajadzībām.

Avoti:

- <https://www.judges.org/judicial-education/>

N.4. Tiesnešu aptaujas (Slovēnija)

148. Augstākās tiesas Analīzes un izpētes nodaļa veic aptaujas Slovēnijas tiesās, lai novērtētu videokonferenču izmantošanas tiesvedībā priekšrocības un trūkumus, tādējādi gūstot ieskatu, kā uzlabot tiesu praksi. Piemēram, daudzas Slovēnijas tiesas ir ziņojušas, ka videokonferences krimināllietās atvieglo tiesas sēdes, kas citādi nebūtu iespējamās cietuma darbinieku trūkuma dēļ. Tomēr apsekojumi atklāj arī ievērojamus trūkumus. Tiesneši ir paiduši bažas par tieša kontakta trūkumu un grūtībām veidot iespaidus videokonferenču laikā. Liecinieku identitātes nodrošināšana rada papildu grūtības, un bieži sastopamas tehniskas problēmas, tostarp iespējama IT iekārtu nesaderība. Visaptveroša apmācība var risināt šīs problēmas, nodrošinot tiesnešus ar prasmēm, kas nepieciešamas, lai efektīvi vadītu attālinātas tiesas sēdes un risinātu tehniskās problēmas.

Avoti:

- Atbilžu apkopojums CCJE Atzinumam Nr. 26 "Turpinot virzību uz priekšu: palīgtehnoloģiju izmantošana tiesu sistēmā", Eiropas Tiesnešu konsultatīvā padome CCJE(2023)1-Slovēnija, 232.-233. lpp.

O. Jauktās tiesas sēdes (pamatprincipi)

149. Daudzu dalībvalstu tiesām tagad ir iespēja plānot "hibrīdās" tiesas sēdes, kurās daži dalībnieki atrodas tiesas zālē, bet citi pievienojas attālināti. Ir būtiski nodrošināt, lai klātienē un attālinātās dalības priekšrocības un trūkumi tiktu skaidri izskaidroti un saprotami visām pusēm, ievērojot pušu vienlīdzības principu, pieņemot lēmumus ar informētu piekrišanu.

O.1. Augstās tiesas priekšsēdētāja noteikumi par jauktām tiesas sēdēm (Īrija)

150. Augstās tiesas priekšsēdētāja paziņojumā ir izklāstīti Dublīnas tiesas procesa vadības noteikumi. Ar tiem tiek ieviestas hibrīdās tiesas sēdes, kurās tiesnesis un tiesas sekretārs fiziski atrodas tiesā, bet praktizējošiem juristiem un tiesvedības dalībniekiem ir iespēja apmeklēt un piedalīties vai nu klātienē tiesā, vai arī attālināti. Tajā ir uzsvērts, ka ikvienam praktizējošam juristam vai tiesvedības dalībniekam, kurš izvēlēties piedalīties attālināti, ir jābūt tādām pašām iespējām un tiesībām uzstāties tiesā, kādas viņiem būtu, ja viņi būtu fiziski klātesoši tiesā personīgi. Lai gan tiesnesis un tiesas sekretārs klātienē piedalīsies tiesā, praktizējošiem ārstiem vai tiesvedības dalībniekiem nav pienākuma ierasties tiesā klātienē. Ja viņi vēlas, viņiem ir tiesības piedalīties attālināti. Lai nodrošinātu, ka jauktās tiesas sēdes notiek efektīvi un netraucēti, ir svarīgi, lai visi šādu sēžu dalībnieki vienmēr paturētu prātā, ka viņiem jābūt iespējai būt redzamiem ne tikai tiesnesim, bet arī otrai pusei vai pusēm lietā. Viņiem ir arī jānodrošina, lai viņu iesniegumus varētu uzklaustīt ne tikai tiesnesis, bet arī otra puse vai puses.

Avoti:

- <https://www.courts.ie/news/high-court-presidents-notice-michaelmas-management-dublin-court-proceedings>
- <https://www.courts.ie/content/requirement-regarding-attendance-remote-hearings>
- <https://www.lawsociety.ie/Solicitors/business-career-resources/courts-service-information/remote-hearings>

O.2. Video uzklausišanas platforma attālinātām un hibrīdām uzklausišanām (Anglija un Velsa)

151. Video uzklausišanas platforma ir izstrādāta tā, lai Tiesu un tribunālu dienesta darbinieki varētu plānot gan pilnībā attālinātas, gan hibrīdas uzklausišanas, iekļaujot laika intervālus ar vienu vai vairākiem dalībniekiem, kā arī vairāku dienu uzklausišanas. Pakalpojums ir pielāgots dažādām dalībnieku lomām, tostarp tiesnešiem, kolēģijas locekļiem, advokātiem, lieciniekiem, tulkiem, tiesas lietotājiem, un tajā ir ietvertas saites brīvības atņemšanas lietām, sabiedrības novērotājiem un plašsaziņas līdzekļu reportieriem. Katrai lietotāju grupai tiek nodrošināta pielāgota pieredze, pamatojoties uz viņu īpašajām vajadzībām. Platforma piedāvā virtuālās konsultāciju telpas, kas pieejamas no virtuālās uzgaidāmās telpas, lai dalībnieki tās varētu izmantot pirms vai pēc videokonferences. Tiesas noteikumi dalībniekiem tiek izskaidroti pirms ierašanās tiesas sēdē, un dalībniekiem ir digitāli jāparaksta deklarācija, kurā norādīts, ka viņi saprot noteikumus. Katrā tiesas sēdē ir arī virtuālā uzgaidāmā telpa, kurā tiek parādīta attiecīgā informācija, piemēram, laiks, tiesas sēdes statuss un citi dalībnieki.

Avoti:

- <https://www.lawsociety.org.uk/campaigns/court-reform/features/preparing-for-the-new-video-hearings-service>
- Prezentācija, ko ECN seminārā Nr. 8 "Laba prakse tiesas sēžu rīkošanā attālināti" (Good Practices for Remote Court Hearings) sniedza Claire Jukes - HM Courts & Tribunal Service vecākā dienesta vadītāja un dienesta vietniece.
- <https://www.coe.int/en/web/cepej/european-cyberjustice-network-ecn->

O.3. Labā prakse hibrīdās tiesas sēdēs (Kanāda)

152. Ontārio Augstākā tiesa ir aprīkojusi tiesas sēžu zāles ar lieliem ekrāniem, lai uz tiem varētu attēlot attālinātus tiesas sēžu dalībniekus. Klātienes dalībniekiem ir jāņem vērā kameras un mikrofona izvietojums. Attālinātie dalībnieki tiek parādīti tiesas sēžu zālē uz ekrāniem, kas ir redzami visiem klātienes dalībniekiem. Tiesas darbinieki pārvalda tehniskos aspektus, tostarp attālināto dalībnieku pielaidi. Tiesneši var viegli sazināties gan ar klātienes, gan attālinātajiem dalībniekiem. Dokumentu koplietošanas sistēmas ļauj gan attālināti, gan klātienē piekļūt pierādījumiem. Šī prakse nodrošina, ka gan klātienes, gan attālinātie dalībnieki var pilnvērtīgi piedalīties tiesas procesā.

Avoti:

- <https://www.ontariocourts.ca/scj/files/best-practices-remote-hearings.pdf>

O.4. Likumdošanas pāreja no attālinātām uz hibrīdām tiesas sēdēm (Polija)

153. Saskaņā ar 14. marta noteikumiem par attālinātām (hibrīdām) tiesas sēdēm, ja to pieļauj plānoto darbību raksturs un tiek aizsargātas pušu tiesības, ar tiesas priekšsēdētāja izdotu rīkojumu var rīkot attālinātu tiesas sēdi: Šādā gadījumā dalībniekam par savu nodomu piedalīties attālināti jāpaziņo tiesai vismaz 3 darbdienu pirms plānotā datuma; 2) pēc personas, kurai paredzēts piedalīties, pieprasījuma, kas iesniegts 7 dienu laikā pēc paziņojuma vai pavēstes par tiesas sēdi saņemšanas. Ja lūgums tiek apmierināts, citiem dalībniekiem, kuri arī vēlas piedalīties attālināti, par šo nodomu būtu jāpaziņo tiesai aprakstītajā veidā. Ja iepriekš minētais pieprasījums vai paziņojums netiks iesniegts, tiesas ēkā būs jāierodas personīgi. Norīkojot attālinātu tiesas sēdi, tiesas priekšsēdētājs var arī noteikt, ka konkrēta persona var piedalīties, ja tā atrodas citā tiesas ēkā. Šī hibrīda pieeja attiecas arī uz lieciniekiem. Ja puse iebilst pret liecinieka uzklaušanās attālināti, tiesai liecinieks būs jāuzklausā tiesas zālē. Tieslietu ministrs ir publicējis tehniskos standartus attiecībā uz programmatūras un aparatūras prasībām, kas nepieciešamas, lai piedalītos attālinātās (hibrīdās) tiesas sēdēs. Tas ļauj vienādot prasības un iespējas attiecībā uz tiesu izmantotajām programmatūras iespējām.

Avoti:

- <https://assets.hcch.net/docs/360c61cb-331c-4537-b830-4e0697febcbf.pdf>
- <https://www.dentons.com/en/insights/alerts/2024/february/14/changes-in-civil-procedure>
- <https://dms-legal.com/en/new-provisions-concerning-remote-hearings-and-e-service-of-correspondence>

O.5. Hibrīdās uzklaušanās uzlabošanas iniciatīva (ASV)

154. Iniciatīvas ietvaros Nacionālais Valsts tiesu centrs (NCSC) savienoja tehnoloģiju partnerus ar izvēlētām tiesām no visas valsts, lai izveidotu un attīstītu pandēmijas laikā izstrādātās sistēmas. Galvenās jaunās prakses jomas ietver visaptverošu vadlīniju izstrādi tehnoloģiju platformu izvēlei un novērtēšanai, "minimālo dzīvotspējīgo produktu" izveidi hibrīdām tiesas sēdēm (galveno uzmanību pievēršot atbilstoši aparatūrai/programmatūrai, apmācītam personālam un noteiktiem darbības procesiem), satelītpiekļuves punktu izveidi mazās kopienās, lai lietotāji varētu piedalīties tiesvedībā tuvāk dzīvesvietai, un mobilo piekļuves punktu izveidi jutīgām lietām, piemēram, rīkojumiem par vardarbību ģimenē.

Avoti:

- <https://www.ncsc.org/consulting-and-research/areas-of-expertise/access-to-justice/remote-and-virtual-hearings/hybrid-hearings>

O.6. Jauktās tiesas sēdes, kas nodrošina lielāku elastību (Dienvīdāfrika)

155. Dienvīdāfrikas tiesvedības sistēma pašlaik lielā mērā balstās uz tehnoloģijām, un tādas platformas kā "Court Online" ir ikdienas rīks juristiem un tiesvedības dalībniekiem. Līdz ar to lielākā daļa tiesas sēžu notiek virtuāli. Tiesas priekšsēdētāja biroja 2022. gadā izdotā "Praktiskā direktīva" ļauj tiesas sēdes veikt tiešsaistē, izmantojot videokonferences vai videolīnijas. Tiesneši saglabā rīcības brīvību izlemt, vai lieta tiks izskatīta virtuāli vai klātienē. Prakses direktīvā ir pilnībā pielāgotas hibrīdās tiesas sēdes, kurās tiesnešiem ir elastība pēc saviem ieskatiem kombinēt gan klātienes, gan tiešsaistes formātus.

Avoti:

- <https://www.judiciary.org.za/index.php/court-online/about-court-online>
- <https://www.supremecourtsofappeal.org.za/index.php/2-uncategorised/46-practice-directions?showall=1>
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/south-africa>

P. Alternatīva strīdu izšķiršana (ADR)

156. Lai nodrošinātu efektīvu, savlaicīgu un atbilstošu strīdu izšķiršanu un deeskalāciju, valstis var īstenot strīdu izšķiršanas piramīdas modeli, kurā tiesas nolēmums ir pēdējais solis. Vienprātīga strīdu izšķiršana, ko atbalsta ADR mehānismi, bieži vien sniedz apmierinošākus rezultātus, un to var veikt arī attālināti.

P.1. Strīdu izšķiršana tiešsaistē - Kanādas ADR institūts (Kanāda)

157. Kanādas ADR institūts (ADRIC) nosaka detalizētus standartus un piedāvā apmācību un sertifikācijas procesu, lai palīdzētu praktizējošiem speciālistiem, uzņēmumiem un iestādēm konsekvēnti un profesionāli īstenot ADR procesus. ADRIC lielu uzsvāru liek uz strīdu izšķiršanu tiešsaistē kā uz attīstītu un pieejamu konfliktu risināšanas metodi.

Avots:

- <https://adric.ca/>

P.2. Kolumbijas apgabala Augstākās tiesas Vašingtonas apgabaltiesas (ASV) Strīdu izšķiršanas nodaļa (Multi-Door Dispute Resolution Division of the Superior Court of the District of Columbia in Washington D.C.).

158. Kolumbijas štata Kolumbijas apgabala Augstākās tiesas Vairāku durvju strīdu izšķiršanas nodaļa (MDDRD) piedāvā dažādus (tiesas uzdotus) alternatīvus strīdu izšķiršanas (ADR) veidus. MDDRD strādā strīdu izšķiršanas speciālisti (DRS), kas konsultē iedzīvotājus un uzņēmumus, kuriem ir juridiska problēma, par optimālo konflikta izšķiršanas metodi viņu strīdam. Tas var būt gan tiesas process, gan arī kāds no (internalizētas) alternatīvas strīdu izšķiršanas veidiem, parasti mediācija. DRS var rīkoties konfliktos, kas jau ir iesniegti izskatīšanai DC Augstākajā tiesā, bet pie tiem var vērsties arī iedzīvotāji, kuri vēl nav atraduši konflikta izšķiršanas metodi.

Avots:

- <https://www.dccourts.gov/superior-court/multi-door-dispute-resolution-division>

P.3. Alternatīvas tiešsaistes strīdu izšķiršanas platformas (Čīle)

159. Ievērojama attīstība Čīlē ir elektronisko alternatīvo strīdu izšķiršanas tiešsaistes platformu (eADR) parādīšanās, piemēram, Tirdzniecības palātas Šķīrējtiesas un mediācijas centrs. Tā ietver digitālās sistēmas, kas paredzētas, lai efektīvi risinātu dažādus konfliktus virtuālā vidē. Arbitrāžas un mediācijas centrs ir ieviesis eADR

mehānismus, kas atvieglo strīdu izšķiršanu starp uzņēmumiem, kā arī starp uzņēmumiem un to patērētājiem vai lietotājiem.

Avoti:

- <https://www.camsantiago.cl/en/sobre-nosotros/>
- <https://www.camsantiago.cl/en/e-cam/odr/>
- https://www.apec.org/docs/default-source/publications/2023/3/apec-workshop-on-enhancing-implementation-of-online-dispute-resolution/223_ec_apec-workshop-on-enhancing-implementation-of-online-dispute-resolution.pdf?sfvrsn=60e5678b_2
- <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-digital-litigation/chile>

V. Kontrolsaraksts attālinātām uzklaušīšanām

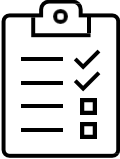
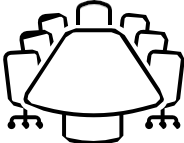
Efektīvu un drošu attālināto uzklaušīšanu vadīšana tiesu praksē prasa rūpīgu plānošanu un sagatavošanos.

Šajā vizualizētajā kontrolsarakstā ir atgādināti galvenie pasākumi, kas jāveic saistībā ar I) sagatavošanās pasākumiem, II) instrukcijām dalībniekiem, III) tehniskajiem standartiem, IV) patiesas dzirdes pieredzi, V) drošība un uzticamība, VI) tehniskā palīdzība.

A. Sagatavošanās pasākumi



Īsteno visaptverošus sagatavošanās pasākumus, piemēram, plāno pārbaudes sesijas, iepriekš pievienojies videokonferencei un informē dalībniekus par iespējamām tehniskām grūtībām.

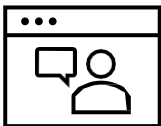
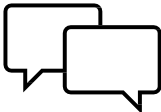
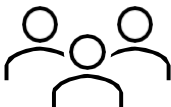
1	Videokonferenču testēšana 	Plānojiet testa videokonferences sesiju. Sniedziet norādījumus par platformu. Ļaujiet dalībniekiem iepazīties ar platformu.	☐
2	Pievienojieties iepriekš 	Uzdodiet tiesai pievienoties iepriekš. Lai dalībnieki pievienojas iepriekš. Pirms tiesas sēdes sākuma atrisiniet visus tehniskos jautājumus.	☐
3	Dalībnieku informēšana 	Informējiet dalībniekus par iespējamām tehniskām grūtībām. Atgādiniet viņiem, lai izslēgtu mikrofonus, ja viņi nerunā. Veiciet praktiskus pasākumus, lai atrastu piemērotas vietas.	☐

		Nodrošiniet, lai būtu pieejams atbilstošs aprīkojums.	
--	--	---	--

B. Instrukcijas dalībniekiem

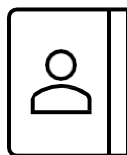


Sniedziet skaidrus norādījumus, piemēram, izklāstot konkrētus uzdevumus, efektīvi sazinieties, nodrošinot, ka visi norādījumi ir saprotami, un nekavējoties risiniet jautājumus, atrisinot radušās problēmas.

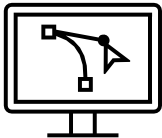
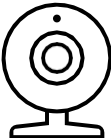
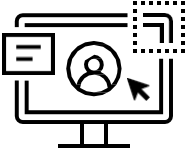
1	Sniegt skaidrus norādījumus 	piedāvājiēt dalībniekiem skaidrus noteikumus, instrukcijas un pamācības par videokonferenci izmantošanu un attālinātās uzklaušīšanas norisi gan teksta, gan video formātā. Padariet šos norādījumus publiski pieejamus tiesas tīmekļa vietnē kopā ar pamācību videomateriāliem.	☐
2	Saziņa ir efektīva 	Pietiekami informējiēt dalībniekus par attālinātās tiesas sēdes tehniskajām prasībām, datumu, laiku, vietu un nosacījumiem. Ietveriet konkrētu informāciju, piemēram, tehniskās prasības, uzvedības un pieklājības noteikumus, attiecīgus brīdinājumus un brīdinājumus, ierobežojumus, saiti uz attālināto uzklaušīšanu un kontaktinformāciju.	☐
3	Adrešes jautājumi 	Plānojot uzklaušīšanas laiku, ņemiet vērā, ka dalībnieki pievienojas no dažādām laika zonām. Sniedziet atbilstošas norādes par sabiedrības un plašsaziņas līdzekļu piekļuvi uzklaušīšanai reālajā laikā vai tās atlikšanu.	☐

--	--	--	--

C. Tehniskie standarti



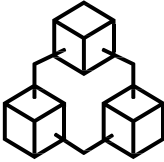
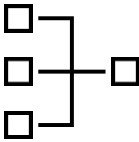
levērojiet . nozares standartus tehnisko prasības . videokonferences, nodrošina savietojamību, samazina pārraides aizkavēšanos un nodrošina augstas kvalitātes audio un video visiem dalībniekiem.

1	Savietojamība un savienojamība 	Izmantojiet videokonferenču aparatūru, kas atbilst minimālajiem nozares standartiem. Nodrošiniet nepārtrauktu un atbilstošu savienojamību. Ļaujiet pusēm sekot līdz tiesas procesam un efektīvi piedalīties tajā.	☐
2	Tehnoloģiski neitrāla pieeja 	Ieviest tehnoloģiski neitrālus videokonferenču noteikumus. Nodrošiniet, ka visi dalībnieki var redzēt un dzirdēt runātāju. Garantējiet, ka citu dalībnieku reakcija ir redzama bez traucējumiem.	☐
3	Minimālie standarti 	Atbilst videokonferenču tehnoloģijas nozares minimālajiem standartiem. Nodrošināt savietojamību un samazināt pārraides aizkavēšanos. Nodrošināt visiem dalībniekiem reālu dzirdamību.	☐

D. Patiesa, reālistiska dzirdes pieredze



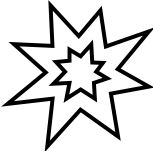
Izveidojiet stabilus savienojumus, pārbaudiet tehniskās iespējas un attiecīgi sagatavojiet tiesas zāli, lai nodrošinātu netraucētu tiesas procesu un novērstu jebkādas traucējumus.

1	Nodrošiniet uzticamus savienojumus 	Pieprasiet attālinātajiem dalībniekiem nodrošināt drošu, pietiekami kvalitatīvu video savienojumu ar atbilstošu redzamību un apgaismojumu, lai nodrošinātu netraucētu tiesas sēdes norisi. Ja savienojums ir slikts, apsveriet iespēju pārtraukt un atlikt tiesas sēdi, līdz savienojums ir drošs un stabils.	☐
2	Nodrošiniet tehniskās iespējas 	Pārbaudiet, vai visiem dalībniekiem ir nepieciešamais joslas platums, audioiekārtas un vizuālais aprīkojums, lai pilnvērtīgi un bez traucējumiem piedalītos attālinātajā uzklaušanās.	☐
3	Aprīkojiet tiesas zāli 	Nodrošiniet tiesas zāli ar ātrdarbīgu savienojumu un augstas kvalitātes ierīcēm, lai dalībnieki varētu pienācīgi dzirdēt un redzēt bez tehniskām problēmām.	☐

E. Drošība un uzticamība



mazināt drošības riskus, izstrādāt ārkārtas rīcības plānus un nodrošināt atbilstību datu aizsardzības tiesību aktiem, lai saglabātu attālās uzklaustīšanas integritāti, konfidencialitāti un uzticamību.

1	Risku mazināšana 	Plānojiet regulārus programmatūras un aparatūras atjauninājumus. Lietojiet labojumus, tiklīdz tie tiek izdoti. Nepārtraukti uzraugiet, vai netiek veikti neatļautas piekļuves mēģinājumi.	☐
2	Izstrādāji plānus neparedzētiem gadījumiem 	Iepriekš identificējiet iespējamās tehniskās problēmas. Uzturiet rezerves savienojamības iespējas. Izmantojiet nepārtrauktas barošanas avotus (UPS). Izstrādāji reaģēšanas plānu datu aizsardzības pārkāpumu gadījumā. Ir izstrādāts protokols ilgstošu tehnisku kļūmju gadījumā.	☐
3	Nodrošini datu aizsardzību 	Pārbaudiet, vai mākoņpakalpojumi atbilst attiecīgajiem noteikumiem. Šifrējiet visus sensitīvos datus pārraides un glabāšanas laikā. Ierobežojiet piekļuvi digitāli koplietojamiem un uzglabātiem pierādījumiem.	☐

F. Tehniskā palīdzība



Sniedziet konsekventu tehnisko atbalstu, novērsiet savienojamības problēmas un nodrošiniet, lai visi dalībnieki būtu nodrošināti ar līdzekļiem netraucētai attālinātai uzklaušīšanai.

1	Tiesnešiem un tiesu darbiniekiem 	Nodrošināt tiesnešiem piekļuvi IT atbalstam, lai nodrošinātu netraucētu un netraucētu attālināto uzklaušīšanu. Nodrošiniet, lai tiesas darbiniekiem attālinātās uzklaušīšanas laikā būtu pieejams IT atbalsts, lai risinātu jebkādas tehniskas problēmas, kas var rasties.	☐
2	Pusēm 	Piedāvāviet tehnisku palīdzību attālinātajā tiesas sēdē iesaistītajām pusēm, lai izvairītos no kavēšanās un tehniskām grūtībām.	☐
3	Citiem dalībniekiem 	Sniedziet tehnisko palīdzību visiem pārējiem attālinātās uzklaušīšanas dalībniekiem, piemēram, lieciniekiem un plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem, lai saglabātu procesa integritāti.	☐